

DE KORHAAAN

EIGENDOM

Vogelwerkgroep

Gooi en Omstreken

Jaargang 37, Nummer 5 - December 2003

IN DIT NUMMER:

Tuinvogelonderzoek 2002
Aandrijving en landingsgestel
Eempoldertellingen in 2002

De Korhaan

Verenigingsorgaan van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken.

Verschijnt 5x per jaar.

Redactie : Rietje Veltkamp
Willem-Jan Hoeffnagel
Rob Kole

Redactieadres : Rietje Veltkamp rietjeveltkamp@wxs.nl
Castorstraat21 1223 EWHilversum 035-6834193

Ledenadministratie : F. Wilms-Schopman
J.C. Ritsemalaan 1 1241 AP Kortenhoef 035-6563020

Verzending Korhaan : Bep Dwars-Van Achterbergh
Flamingohof 1 1221 LKHilversum 035-6850627

Foto omslag : Jos Korenrump / Het Vogeljaar

Het overnemen van artikelen is uitsluitend toegestaan na overleg met de redactie.

De redactie behoudt zich het recht voor artikelen te weigeren.

De auteurs zijn zelf voor de inhoud van hun artikelen verantwoordelijk.

Inleveren kopij: uiterlijk 1 februari

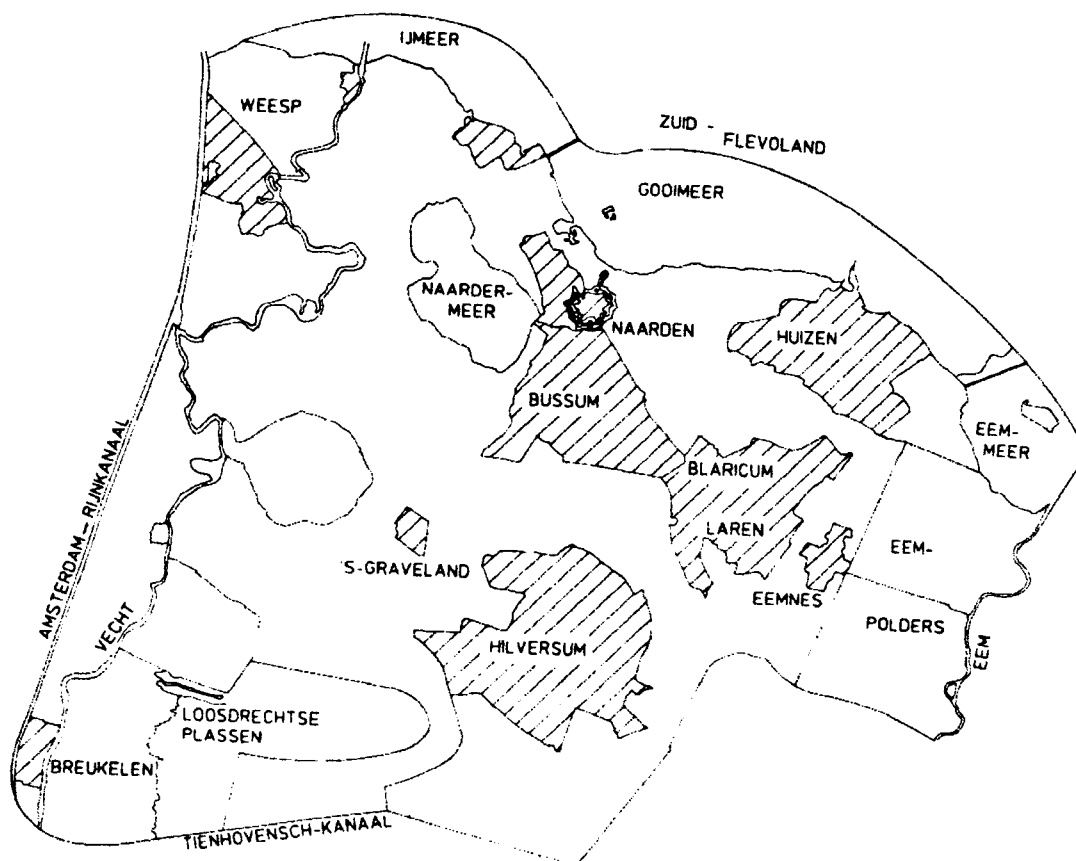
1 april

15 juni

ISSN: 0929-8762

1 september

15 november

Het werkgebied van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken

Inhoud

Van de voorzitter	90
In Memoriam Yves Serge Vogel	91
Tuinvogels 2002	92
Kwakken en kraaien	92
Verslag vogelexcursie Delta Schuitenbeek en Oldenaller	93
Ingezonden brief van Hanneke Sevink: Redactie wat doe je nu?	94
Ingezonden brief van Juul Ohlichs en Anja Meulmeester	95
Vogelexcursie Eempolder noord en Oostermeent	95
Aandrijving en landingsgestel	96
Een merkwaardige transformatie	98
Natuurherstel	99
Van de redactie	101
Uitnodiging: Lezing door Otto Zijlstra en buitengewone ledenvergadering	101
Excursie Lauwersmeer najaar 2003	102
Kijken is kennen	103
Een mooi cadeautje	104
IJs- of roofvogeldag???	104
Uit de veren	106
Werkvogels gezocht	108
Oproep voor waarnemingen van Grote gele kwikstaart	108
Eempoldertellingen 2002	109
Programma	110
Lezingen	111
Ontvangen literatuur	113
Veldwaarnemingen	114
Mutaties ledenbestand	115
Kor Haan	116

Van de voorzitter

Sinds mijn vorige bijdrage zijn er weer tal van vermeldenswaardige ontwikkelingen binnen onze vereniging. Zo denken wij als bestuur met Rien Rense een prima opvolger voor Auke Douma te hebben gevonden waardoor in de vacature bestuurslid communicatie weer is voorzien. Alhoewel Rien momenteel al veel werk verzet dient zijn benoeming nog door de leden bekrachtigd te worden. Onder meer voor dit doel zal op 22 januari een korte buitengewone ledenvergadering plaatsvinden voorafgaand aan een lezing van de heer Otte Zijlstra over het voor vogelaars zo bijzondere Griekse eiland Lesbos. Voor de overige punten die in deze vergadering aan de orde zullen komen verwijs ik u naar de uitnodiging van onze secretaris elders in deze Korhaan. Ik hoop dat u in grote getale aanwezig zult zijn, want het is van belang elkaar van tijd tot tijd te ontmoeten, alsmede om op de hoogte te blijven van belangrijke zaken die binnen onze vereniging spelen. De te houden lezing is ditmaal extra interessant omdat de Commissie Buitenland voor volgend jaar een reis naar ditzelfde Lesbos heeft georganiseerd.

De problemen rond de verschijning van de Korhaan zijn uitgebreid geïnventariseerd en dit heeft ertoe geleid dat u weer tijdig het onderhavige nummer ontvangt. Niettemin blijft er behoefte aan lezenswaardige kopij. Ik roep een ieder dan ook op daar - voor zover mogelijk - zijn of haar "steentje" aan bij te dragen. In het verlengde hiervan wil ik u overigens attent maken op het elders in deze Korhaan - onder de kop "Werkvogels ge-

zocht"- opgenomen vacatureoverzicht. Hierin staat nog steeds de belangrijke vacature voor een bestuurslid Natuurbescherming. Begin 2004 komt daar ook nog de belangrijke functie van coördinator van de subgroep Avifauna bij, omdat Guus Proost er helaas mee op wil houden. Ik doe hierbij nogmaals een dringend beroep op geïnteresseerden om zich te melden en ik roep u allen ook op om geschikte kandidaten onder de aandacht van het bestuur te brengen.

De oproep om mee te denken over logo en huisstijl van de vereniging heeft nauwelijks een reactie opgeleverd. Dit zou kunnen betekenen dat niemand behoefte heeft aan verandering op dit punt. Mocht dit anders zijn dan krijgt u nu nog eenmaal de kans u daarover uit te laten en het bestuur warm te maken voor uw ideeën.

Ook in de afgelopen periode is er weer veel te genieten geweest wat het vogels kijken zelf betreft. Vele leden zijn weer uitgezwoven om elders in Europa of zelfs daarbuiten vogels te gaan bekijken. Onze eigen vereniging deed dit overigens op succesvolle wijze in eigen land, waarbij onder meer het geslaagde najaarsweekend Lauwersmeer genoemd kan worden. Elders in deze Korhaan kunt u verslagen van dit weekend en andere excursies lezen. Het voor- en najaarsweekend in 2004 zal als bestemming het eiland Vlieland hebben. Ik raad een ieder aan om eens met zo'n weekend mee te gaan, immers de weekends zijn niet alleen zeer gezellig, maar u steekt er

ook nog een hoop van op. Bovendien vormen de weekends - zeker voor nieuwe leden - een uitstekende gelegenheid om in een ontspannen sfeer andere leden te leren kennen en meer te horen over mogelijk voor u interessante activiteiten van onze vereniging.

Ook bij andere activiteiten van onze vogelwerkgroep is er volop genoten, zoals bij de trektelpost, de ringpost, alsmede bij de diverse inventarisaties en anderzootige tellingen. Deze werkzaamheden zijn voor onze vereniging en de vogelstand in ons werkgebied (en daarbuiten) van groot belang en daarnaast ook gewoon leuk! U kunt er meer over lezen op de website van onze vereniging alsmede op het Goois Vogelnet.

Onze vereniging heeft ook een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de succesvolle jaarlijkse natuurfietsstocht in onze regio welke door de Gooi- en Eemlander wordt georganiseerd in samenwerking met een aantal natuurbeschermingsorganisaties. Bij de stand van onze vereniging zijn zo'n 1300 deelnemers langs geweest, waaraan wij ook weer enkele nieuwe leden hebben overgehouden die ik hierbij van harte welkom heet. Ik bedank alle vrijwilligers die onze vereniging hierbij vertegenwoordigd hebben en ik wens u - mede namens de rest van het bestuur - tot slot goede feestdagen en een gezond en vogelrijk 2004!

Erik Hans van Stigt Thans

IJsvogel

Ronald Sinoo

In Memoriam Yves Serge Vogel

Maandagavond 1 december 2003 is Yves Vogel plotseling overleden. Op weg naar huis is hij met zijn fiets bij het oversteken van de Amsterdamsestraatweg in Baarn, door een auto aangereden en ter plekke gestorven.

Yves heeft zich vanaf het begin van de vogelwerkgroep volledig gegeven aan het belang van de vereniging. Zo leidde hij vele excursies of was zelf deelnemer. Hij was bovendien altijd te vinden in de actieve kern van de Subgroep Avifauna en deed mee met de tellingen. Menig keer wist hij bij twijfel aan de determinatie van een vogel

feilloos de juiste kenmerken op te sommen die leidden tot de oplossing. Met groot enthousiasme bracht hij zijn gedetailleerde kennis over op menig beginnend, maar ook gevorderd vogelaar. Hij ging er altijd op uit ondanks regen of zelfs dichte mist; de excursie van Yves ging altijd door. Menigeen bewaart goede herinneringen aan ontmoetingen met hem. Tot zijn grote spijt moest hij later de broedvogelinventarisaties aan anderen overlaten, omdat zijn oren niet meewerkten.

Ook op technisch vlak mocht hij er zijn. Hij diende als vraagbaak voor velen op het gebied van verrekijkers, fotografie, dia- en filmprojectie en wat al niet meer. Als er iets nodig was hoefde je Yves maar aan te kijken en hij had zijn plan al gereed. Hij voerde die vervolgens met precisie uit. Of het nu een archiefkast voor de waarnemingskaartjes betrof of een stoel voor de observatiehut in het Laarder Wasmereer.

Yves was altijd een zeer trouwe bezoeker van de vogelwerkgroepavonden en verzorgde zeker dertig jaar lang de projectie, zowel bij de lezingen als bij de vogelherkenningscursussen, waar hij ook spreker was. De enkele keer dat hij verstek moest laten gaan was dat vanwege het feit dat hij één van zijn vele natuur- en vogelreizen maakte.

Toen ik ruim dertig jaar geleden door Yves lid werd gemaakt van de vogelwerkgroep reisde hij nog per bromfiets door Europa, vaak samen met zijn moeder. Bijvoorbeeld een reis naar Corsica, waar hij ook een dialezing over gaf. Zelfs de Noordkaap bereikte hij per brommer, ondanks langdurig oponthoud omdat een band aan flarden ging en een nieuwe vanuit Holland opgestuurd moest worden. Het reizen bracht hem verschillende keren in levensgevaar. Toen onderweg naar de Balkan de auto waar hij in zat verongelukte, kwam hij toch weer heelhuids thuis. In Zuid-Frankrijk knalde hij met zijn brommer tegen een openslaand autoportier en op de top van de vulkaan Teide op Tenerife, kwam hij bijzonder ongelukkig ten val. In Turkije werd het busje waarin hij zat aangereden door een vrachtwagen. Ook nu weer keerde hij, na een kort verblijf in het ziekenhuis aldaar, flink gehavend naar Nederland terug.

Aangezien zijn moeder ten gevolge van een bijna gelijksoortig ongeval was overleden en er geen verdere familie was, werd hij enkele keren liefdevol verpleegd door leden van de vogelwerkgroep. Dit brengt me tot de persoon Yves zoals hij in het leven stond. Velen zullen hem misschien een 'vreemde vogel' gevonden hebben. Niet alleen omdat hij een markante verschijning was, die overal in Nederland waar gevogeld werd opviel, al was het alleen maar door zijn Volkswagen Golf met de opvallende kampeeropbouw. Yves had altijd een uitgesproken mening over allerlei zaken en veranderde niet gemakkelijk van standpunt. Hij praatte met iedereen over allerlei zaken maar was, wat persoonlijke zaken betrof, gesloten. Het is tekenend dat vrijwel niemand zijn verjaardag wist. Hij stelde zelf altijd veel belang in het wel en wee van anderen.

Eenieder van ons zal zijn geschiedenis met Yves hebben. In de vogelwerkgroep mag men beseffen, dat hij zeker in de eerste decennia van het bestaan van de vereniging van grote betekenis is geweest. Nu Yves op de eeuwige wieken is gegaan, beseffen we misschien pas echt, dat hij een bijzonder mens was.

Yves, je zult zeer worden gemist.

Paul van der Poel en Jan Bos

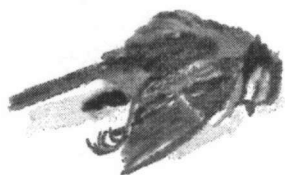
Het tuinvogelonderzoek gaat nu zijn twaalfde jaar in. Tellen, veel tellen en berekenen. De getallen laten de veranderingen in de vogelrijkdom van de deelnemende tuinen zien. De Goolse tellingen blijken hier en daar al navolging te vinden.

Fernand C. Jager en Dick A. Jonkers

Tuinvogels 2002

De gemiddelde vogelrijkdom (aantal soorten per week) van de tuinen die worden onderzocht in het kader van het tuinvogelonderzoek, is in de loop der jaren sterk toegenomen. Een oproep op het Goois Vogelnet aan eigenaren van kleine minder vogelrijke tuinen, om ook deel te gaan nemen aan het tuinvogelonderzoek, leverde veertien reactie's op. Het gewenste evenwicht lijkt dus voorlopig hersteld.

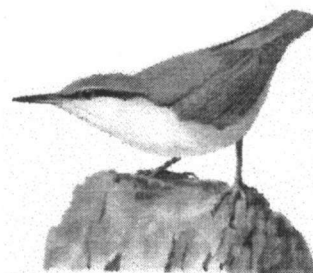
De tuinvogeloptien zag er voor de winter 2002 als volgt uit: me-

*Tegen de ruit gevlogen
pimpelmees*

rel, koolmees, vink, pimpelmees, roodborst, Turkse tortel, houtduif, kauw, ekster en huismus.

Bij een landelijke telling kwam de huismus op de eerste plaats, in Almere en Lelystad was dit plaats twee en drie. De resultaten van het Gooi werden blijkbaar in sterke mate bepaald door de deelnemende grote villatuinen, waarin als regel geen huismussen voorkwamen. Alhoewel de presentie van de huismus in het Gooi laag was, werd er geen verdere afname geconstateerd. De Turkse tortel scoorde na de winter aanmerkelijk lager dan voorgaande jaren. De spreeuwen vertoonden in de winter, parallel met het aantal soorten per week, een geleidelijke toename. In het jaar 2000 kwam hierin een breuk; een afname van ongeveer vijftien procent, die in de daarop volgende jaren bleef bestaan.

Boomklever Tekening Arthur Singer

In de zomermaanden bleek er een negatief verband te bestaan tussen het voorkomen van eksters en huismussen. Elk jaar, dat er wat meer tuinen waren met eksters, waren er minder met huismussen en omgekeerd. Niet veel zijzen in de winter, maar in de herfst meer dan normaal. De laatste jaren was er een toename van gaaien in de herfst. Weinig goudhaantjes in winter en herfst. Meer dan normale aantallen winterkoningen in de herfst.

Gerard Buhr

Kwakken en kraaien

De kwak en de kraai, en dan met name de raaf, hebben in het veld amper wat met elkaar te maken. Ja, ze hebben allebei veren en ze kunnen vliegen. Toch is het aardig om de Latijnse naam eens uit elkaar te rafelen.

Zo heet de kwak *Nycticorax nycticorax* en de raaf *Corvus corax*. Opvallend is dat *Corax*. Voor de raaf is dat vermoedelijk een zogeheten onomatopee, ofwel een klanknabootsing van zijn rochelend gekras. Bij de kwak herkennen we met enige moeite in "nycti" de

muziekterm "nocturne" en zelfs ons woord "nacht". Het één en ander bij elkaar opgeteld, is het nu verklaarbaar waarom de kwak in oude ornithologische geschriften wel de nachtraaf wordt genoemd, waarbij ook aan het geluid gerefereerd wordt!

Door dichte mist moest het roer wat worden omgegooid en zo bracht een geplande excursie naar Delta Schuitenbeek, bij de brug over het Nijkerkernauw naar Flevoland, ons ook nog naar het Landgoed Oldenaller.

Noor van Heusden & Arnold Top

Verslag vogelexcursie Delta Schuitenbeek en Oldenaller

Op 12 oktober 2003 vond de excursie naar Delta Schuitenbeek en Oldenaller plaats, onder leiding van Rob Kole en Piet Sporenberg. Voor deze excursie kwamen dertig enthousiastelingen opdagen.

In dichte mist reden we via Bunschoten richting Nijkerk, waar we het natuurontwikkelingsgebied Delta Schuitenbeek zouden bezoeken. Vanwege de dichte mist konden we alleen wat blauwe reigers die langs de sloten vlak langs de weg stonden, ontwaren. Nadat we op de plaats van bestemming allemaal uit onze auto's waren gestapt en de verrekijkers hadden omgehangen en de telescopen gepakt, besloot Rob Kole dat we maar weer in onze auto's moesten stappen, want met deze mist was er voorlopig toch niets te zien. We zouden eerst maar even naar landgoed Oldenaller gaan voor de bosvogels.

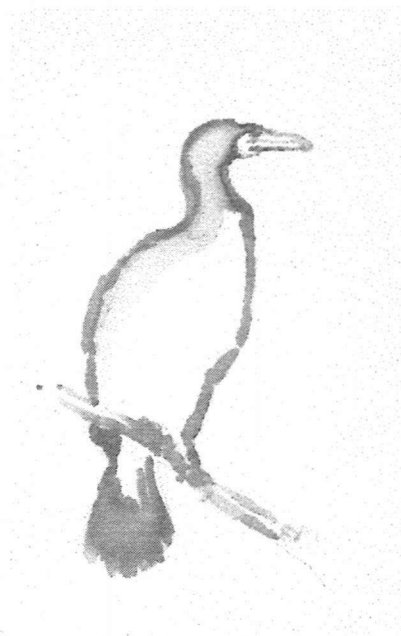
Landgoed Oldenaller is eigendom van Natuurmonumenten en bleek te bestaan uit een afwisselend terrein van mooie eikenlanen, stukken bos van vooral eik en beuk aangevuld met de nodige exoten (onder andere een fraaie moerascipres), stukken wei- en bouwland, vijvers, boerderijen en een kasteel met onder andere een boomgaard. Een ideale biotoop dus voor een breed scala aan vogels. Hier

werden heggenmus, bulzerd, koolmees, roodborst, boomklever, pimpelmees, houtduif en grote bonte specht waargenomen. In de vijvers zaten wilde (park) eenden en op het kasteel een groot aantal kauwen. Vanaf het bos terug naar de dijk bij het Nuldernauw. Waar de omgeving op de heenweg nog verstopt was in een dikke mist was nu een heel ander landelijk landschap te zien. In de weilanden zaten grote groepen Kievieten zich vol te eten voor de trek.

Aangekomen bij de dijk stonden er al een paar vogelaars van de lokale vogelwerkgroep. Doordat een gedeelte van het water is afgesloten voor boten is dit een ideale plaats voor watervogels. Op de palen grote groepen aalscholvers, kokmeeuwen en een paar zilvermeeuwen. Op het water een zeer grote groep smienten en kleinere groepen kuifeend en meerkoeten. Verder zwommen er nog enkele krakeenden en een fuut. Er kwamen zelfs nog een paar tafeleenden aanvliegen die een plekje tussen de kuifeenden zochten. Op het eiland dat de vaargeul afscheid, liepen twee watersnippen, een blauwe reiger, een kleine mantelmeeuw en een nijlgans. Aan de oever van de dijk vloog een paartje rietgors en in het riet zag een enkeling een waterral zijn hoofd even buiten het riet

steken. Op weg naar huis langs de A28 en A1 maar liefst vijf buizerds gezien, waarvan er één op een straatlantaarn stond langs de snelweg.

Helaas geen echt bijzondere soorten gezien maar het prachtige weer en de gezellige groep maakte het toch een leuke excursie.

Aalscholver Aquarel: Rietje Velkamp

Ingezonden brieven

De redactie heeft twee reacties ontvangen op het artikel 'Uilen doen het 's nachts' van Erwin van Laar in de vorige Korhaan. Het gaat om een kritisch discussiestuk over het ringen van vogels dat hij op verzoek van de redactie heeft geschreven na een eerdere dialezing. De reactie van Hanneke Sevink "Redactie wat doe je nu" is ge-

richt op de redactie en het artikel. De redactie krijgt het verwijt van een onverhoedse aanval en het plaatsen van een artikel van onvoldoende kwaliteit. De ingezonden brief van Juul Ohrichs en Anja Meulmeester steunt het voeren van een discussie over het ringen van vogels. Zij stellen voor om over dit onderwerp een discussieavond te organiseren.

Als redactie willen wij benadrukken dat het ons gaat om een discussie over dit onderwerp en niet om een polemiëk. Wij vinden wel dat er binnen ons tijdschrift ruimte mag zijn voor verschillende visies en belevingen. Wij staan open voor verdere bijdragen over het ringen van vogels. De redactie

Ingezonden brief van Hanneke Sevink: Redactie wat doe je nu?

Met de nodige verbazing heb ik een artikel gelezen van Erwin van Laar "Uilen doen het 's nachts" in de Korhaan van september van dit jaar. Met name de inleiding bij het artikel roept bevreemding op. Het blijkt de bedoeling te zijn van de redactie een discussie over het ringen van vogels te entameren.

Het streven meer leven in de brouwerij te brengen door middel van een polemiëk is lovenswaardig. De uitvoering echter in het geheel niet. Het is om te beginnen gebruikelijk in het geval van een polemiëk de aangevallen partij mede te betrekken in de discussie. Deze krijgt dan het artikel ter inzage en kan in het zelfde nummer een reactie geven. Zo krijgt de lezer een kans de voors en tegens tegen elkaar af te wegen. Nu staat er in het septembernummer alleen de mening van één partij. Een mogelijkheid voor een reactie laat op zijn minst maanden op zich wachten. Daarbij zijn de ringers zelfs helemaal niet op de hoogte gebracht van het artikel van Van Laar. Dit voelt toch lichtelijk als een onverwachte aanval. Het volgende argument tegen het handelen van de redactie is echter van groter belang. Indien het streven is een serieuze dis-

cussie op gang te brengen, kies daarvoor dan ook de juiste personen. Een dialoog over de voors en tegens van het ringwerk kan zeer interessant zijn, maar dan is er wel de nodige deskundigheid vereist bij beide partijen. In dit geval blijkt daar niets van. Iemand die beweert dat "wij inmiddels genoeg weten van deze dieren omtrent hun habitat, hun eet- en leefgewoonten alsmede hun trekneigingen", blijkt niet op de hoogte te zijn van de stand van zaken in de ornithologische wereld. Heel simpel: in een levend systeem als de natuur, zal er nooit genoeg bekend zijn om de eenvoudige reden dat het systeem voortdurend aan verandering onderhevig is. Dit nog afgezien van het feit dat onze kennis van de natuur ook op dit moment helemaal niet compleet is. Van Laar beweert dat "het chippen veel meer informatie geeft en gegevens oplevert dan het simpelweg ringen". Hij vergeet dat een chip alleen afgelezen kan worden indien een afleesapparaat dicht bij de huid van een vogel gehouden kan worden. De vogel zal dan in ieder geval opnieuw gevangen moeten worden wil men ooit iets over het dier te weten komen. De kans om ooit een vogel met

een chip terug te vangen is net zo groot als het terugvangen van een geringde vogel. Men is dan helemaal niets meer te weten gekomen over de tussenliggende periode als bij een gewoon geringde vogel. Gekeurde vogels kunnen daarentegen zelfs zonder terugvangen informatie opleveren. Iemand die denkt dat het "met de huidige techniek mogelijk is om bij dieren een chip het te implanteren en dat wij met behulp van zenders precies in beeld kunnen krijgen waar de vogel foeraageert, hoe hij trekt, wat zijn habitat is, tussen welke tijden hij actief is, hoe lang hij leeft, waar hij rust, enzovoort, en dat het ringwerk daarom overbodig is," geeft ook blijk van een gebrek aan kennis. Het is dan wel juist dat vogels die met een zender zijn uitgerust die met een satelliet te volgen is, veel informatie opleveren. Deze vorm van zenders kan echter slechts sporadisch gebruikt worden, het is zeer kostbaar, zeer arbeidsintensief en is niet bij alle vogels mogelijk. Ook geldt dat deze zenders niet een leven lang blijven zitten. Meestal vallen ze bij de eerstvolgende rui af en ook de zenders hebben niet het eeuwige leven.

Kortom: De heer Van Laar is niet echt op de hoogte van het ringonderzoek bij vogels. Hierdoor is een serieuze discussie die

dieper op de materie ingaat ons inziens niet mogelijk. Dus redactie: als jullie een inhoudelijk zin-

nige discussie over het ringen van vogels willen, zullen jullie een herstart moeten maken.

Ingezonden brief van Juul Ohlrichs en Anja Meulmeester

Graag willen wij reageren op het discussiestuk van Erwin van Laar: "Uilen doen het 's nachts". Wij hebben eveneens onze bedenkingen over het excessief ringen van vogels. Voorbeeld: recentelijk vernamen wij dat er een gruttojong die meer dood dan levend op het nest zat toch nog geringd werd!! Onderzoek is belangrijk, vinden wij, zolang de leefomstandig-

heid van vogels voldoende gewaarborgd blijft. Het elektronisch volgen van vogels en hun dagelijkse beslommingen klinkt heel mooi, maar is het implanteren van de hiervoor benodigde chip niet onnodig stressvol voor de dieren?

Wij als beginnende vogelaars kunnen ons voorstellen dat erva-

ren vogelaars uit routine de reeds jaren bestaande methode volgen.

Ons voorstel is om een discussieavond te organiseren over de voor- en nadelen van het ringen en het implanteren van chips. Wij denken dat het voor iedereen nuttig zal zijn om dit onderwerp eens uit te diepen.

Op zaterdag 25 oktober 2003 was het koud, zo'n 3 à 4°C. De opkomst hield niet over: twee excursieleiders en vijf deelnemers. Het weer was wisselvallig, meerdere buien hebben we moeten trotseren. Toch was het een gezellige tocht en hebben wij genoten van de diversiteit aan vogels die zich lieten 'spotten'.

Fons Langenkamp

Vogelexcursie Eempolder noord en Oostermeent

Niet minder dan 47 soorten hebben zich duidelijk laten waarnemen tijdens de excursie op 25 oktober 2003 in het noordelijk deel van de Eempolders. Van de eenden waren de wilde eend, kraakeend, slobeend, kuifeend, smient en de meerkoet goed te herkennen. De fuut en enige aalscholvers lieten zich ook zien en de blauwe reiger is in veelvoud aanwezig in de polders

De grauwe ganzen, kolganzen, nijlganzen en knobbelzwanen waren ook talrijk almede één kleine rietgans en twee brandganzen. De meeuwen deden het goed. Wij zagen kokmeeuw,

zilvermeeuw, stormmeeuw en de grote en de kleine mantelmeeuw door het luchtruim scheren.

Wat te denken van de weidevogels zoals de Kievit, diverse goudplevieren, maar ook veldleeuweriken alsmede de watersnip, graspieper, witte kwikstaart en de rietgors? Ook waren een fazant en twee kruipende jagers te zien (met hagel maar geen schot gehoord, de hazen lieten zich nauwelijks zien).

De roofvogels hebben het blijkbaar goed in de polders: drie torenvalken en een havik heb-

ben zo hun vaste stek daar en het aantal buizerds was enorm. Na enige discussie kwamen we aan zo'n vijftien exemplaren.

Voor wie de soorten na wil tellen heb ik nog de volgende: houtduif, merel, koperwiek, kramsvogel, grote lijster, winterkoning, roodborstje, koolmees, pimpelmees, huismus en heggenmus, spreeuw, kraai, kauw, ekster en Vlaamse gaai.

Zo zie je maar wat er in drie uur-tjes allemaal te zien valt en zijn dan ook blij dat we erbij waren. Ga jij de volgende keer ook mee??

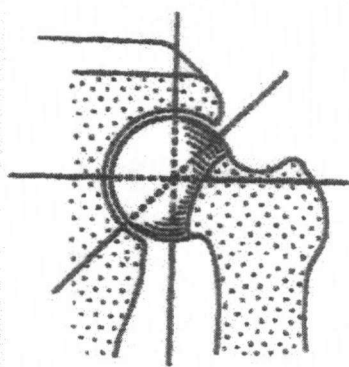
Vliegen vereist de nodige stevigheid van de vleugels, staan en lopen stelt dezelfde eis aan de poten. Die stevigheid krijgen vleugel en poot dankzij hun botten.

Jan K. Nijhof

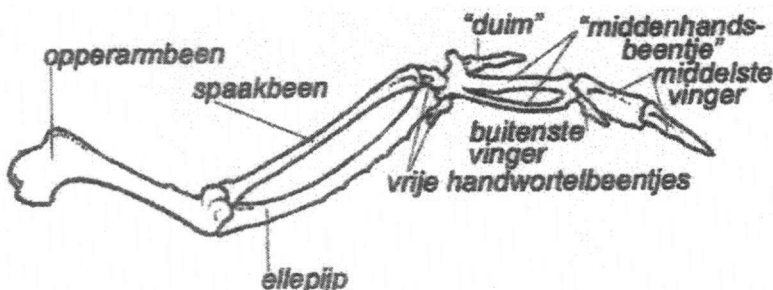
Aandrijving en landingsgestel

Vleugel

De meeste vogels vliegen. Dat is mogelijk dankzij hun vleugels. Daarop worden bij het vliegen grote krachten uitgeoefend. Dat betekent dat de wapening van de vleugels, de botten, daar tegen bestand moet zijn. Deze botten zijn dan ook sterk. Het bot dat bij alle gewervelde dieren van de schouder naar de elleboog loopt is het opperarmbeen. Dit is altijd door middel van een kogelgewricht verbonden met het schouderblad, dus ook bij vogels. De krachtige vliegspieren hebben een groot aanhechtingsvlak nodig, daarom is dit bot aan de kant van de schouder verbreed. Het ligt dicht tegen de borstkas aan en wijst naar achter. De botten van de onderarm (de ondervleugel) lopen echter naar voren. De botjes van pols en hand wijzen op hun beurt weer naar achteren. De botten van een vleugel in rust hebben dus een Z-vorm.

Kogelgewricht
(driemas)!

In de ondervleugel zitten, zoals bij alle gewervelde dieren en dus ook bij ons, ellepijp en spaakbeen. Gewoonlijk is de ellepijp sterk ontwikkeld en is het spaakbeen betrekkelijk zwak. Bij vogels is dat precies andersom. De ellepijp draagt immers de armslagpennen en die moet dus de krachten opvangen die daarop worden uitgeoefend tijdens het vliegen. De elleboog van de vogel bestaat net als onze elleboog uit een scharniergewricht en dat betekent dat de ondervleugel slechts in één vlak kan bewegen. We hebben al eerder gezien dat bij vogels gewicht bespaard wordt onder andere door het aantal botten in vergelijking met andere gewervelde dieren te verminderen. Dat is in de hand van de vogel ook het geval. In onze pols hebben wij zeven handwortelbeentjes. Zij hebben in hun pols nog slechts twee vrije handwortelbeentjes. Daarvan scharniert er een met het spaakbeen en het ander met de ellepijp. Hun pols kan alleen bewegen in hetzelfde vlak als de

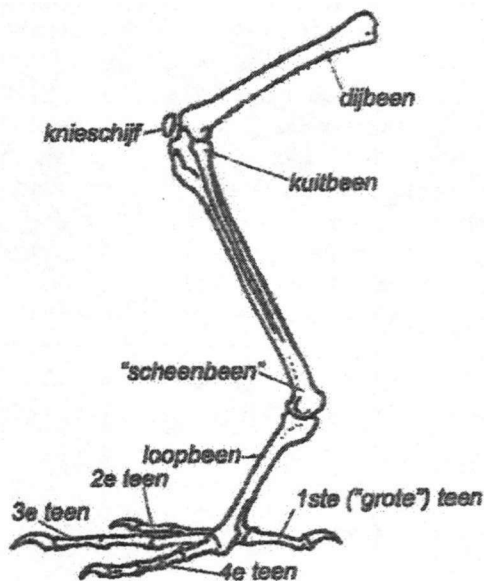
ondervleugel. Als de vogel zijn elleboog buigt, dan schuift het spaakbeen ten opzichte van de ellepijp in de richting van de pols, dat wil dus zeggen: naar voren. Het spaakbeen duwt nu tegen 'zijn' handwortelbeentje, dat aan de voorkant van de pols ligt. Dit handwortelbeen duwt dan op zijn beurt tegen de botjes van de vogelhand. Het gevolg is dat de pols ook gaat knikken: Bij vogels buigen elleboog en pols dus altijd tegelijk! Wij hebben vijf vingers, maar bij vogels zijn slechts de resten van drie vingers terug te vinden. Direct na de handwortelbeentjes volgt een wonderlijk gevormd botje, het zogenaamde 'middenhandsbeentje'. Het bestaat uit twee cilinders die aan hun beide einden met elkaar vergroeid zijn. Het ontstaat doordat in het enkele handwortelbeentjes en de drie resterende middenhandsbeentjes vergroeien. Aan de voorrand van de vleugel, direct tegen de pols aan, is een duidelijk uitsteeksel te zien. Het bestaat uit één vingerkootje (een enkele keer uit twee) en dat

draagt een bijvleugeltje. Dit bijvleugeltje wordt algemeen het duimvleugeltje genoemd maar is het dat ook? De geleerden zijn het daar nog niet over eens. Volgens sommigen zijn de drie resterende vogelvingers namelijk de wijs-, middel- en ringvinger. Anderen houden echter vol dat het toch duim, wijs- en middelvinger zijn. Wie er ook gelijk heeft, dit vleugeltje heet het duimvleugeltje. De twee overige vingers sluiten aan tegen het middenhandsbeentje. De middelste vinger heeft doorgaans twee kootjes, de andere meestal slechts één. De handslagpenen zitten aan de middenhand en aan deze twee vingers. De verhouding in de lengtes van de drie vleugelonderdelen, bovenarm, onderarm, hand, verschilt veel bij de verschillende soorten vogels. Meestal is de onderarm het langst, zelden de bovenarm, wat vaker de hand.

Poot

Bij sommige gewervelde dieren ontbreken de achterpoten (hazelwormen, slangen, walvissen), bij vogels nooit. Het komt wel voor dat ze nauwelijks nog gebruikt worden om mee te lopen, zoals bij gierzwaluwen en albatrossen. Gierzwaluwen heten zelfs foutief of overdreven Apodidae, de pootlozen. De pijpbeenderen van de poot zijn doorgaans stevig, het hele gewicht van de vogel moet er immers op kunnen rusten. Het zwaartepunt van de vogel zit ongeveer tussen de heupgewrichten. De romp is doorgaans kort. Wat overdreven gezegd hangt de vogel in evenwicht tussen zijn dijbenen. Dat bespaart hem een hele bos spieren die hij anders nodig zou hebben om hem rechtop te houden. In de gewrichtskom van hun bekken zit de gewrichtskogel van het dijbeen. Dat dijbeen is

een dik bot dat naar voren loopt. Het is altijd korter dan het onderbeen, zo kort, dat je bij een ongeplukte vogel de knie niet kunt zien. Die knie is een scharniergewricht tussen dij-, scheen- en kuitbeen, met een knieschijf, net als bij ons. Het onderbeen, dat dus net als bij ons uit scheen- en kuitbeen bestaat, staat iets naar achter. Het kuitbeen is van boven verdikt en loopt naar beneden in een dunne punt uit. Het is in verschillende mate met het scheenbeen vergroeid en reikt nooit tot het enkelgewricht. Het scheenbeen is stevig en vergroeit al in het ei aan zijn ondereinde met drie voetwortelbeentjes (de mens heeft zeven van die botjes). De overige voetwortelbeentjes zijn versmolten met de onderling ook vergroeide middenvoetsbeentjes (dat zijn er bij de mens vijf) tot één lang, stevig, naar voren lopend bot: het loopbeen. Dat loopbeen is karakteristiek voor vogels, het komt alleen bij hen voor. Het enkelgewricht van de vogel bestaat dus zowel aan de kant van het onderbeen, als aan de kant van de voet uit (ex-)voetwortelbeentjes. Bij andere gewervelde dieren zit dit gewricht tussen enerzijds scheen- en kuitbeen en anderzijds (enige van) de voetwortelbeentjes. Bovenbeen en loopbeen vormen samen min of meer een omgekeerde Z. Door die vorm kunnen schokken enigszins opgevangen worden, het geeft enige vering. De rug-

gengraat van de vogel is immers recht en stijf en dus ongeschikt om schokken op te vangen. Bij ons kan de ruggengraat dat wel doordat hij soepel en S-vormig is.

Bij vogels ontbreekt de vijfde (kleine) teen altijd. Soms zijn er maar drie tenen, zoals er ook maar drie vingers zijn. Struisvogels hebben er nog maar twee, als uiterste aanpassing aan hun lopende, niet vliegende levenswijze. Minder tenen geeft namelijk minder aanrakingsvlak met de grond en dat maakt harder lopen mogelijk. De overige loopvogels zijn nog niet zo ver aangepast. (Een soortgelijke vermindering van het aantal tenen om dezelfde reden zien we ook binnen de groep van de hoefdieren: het paard met nog maar één teen). Het aantal teenkootjes is doorgaans van binnen (grote teen) naar buiten twee, drie, vier en vijf, daar zijn echter verschrikkelijk veel uitzonderingen op. Meestal is de derde teen de langste, ook al heeft die een kootje minder dan de vierde. Gewoonlijk staat de bin-

nenste (grote) teen naar achteren, soms half (aalscholver), soms helemaal. Hij kan in het zelfde vlak zitten als de andere tenen, maar ook iets hoger zodat alleen de klauw de grond raakt. Soms zit hij zelfs nog hoger aan het loopbeen. Soms keert de buitenste (kleine) teen zich ook naar achter (papegaaien, spechten). Soms is het een zogenaamde keerteen die

door de vogel naar behoefte naar voren of naar achteren gedraaid kan worden. Er zijn grote verschillen in de lengteverhoudingen tussen de onderdelen van de poot. Vergelijk bijvoorbeeld maar eens papegaaien en steltlopers. De afwijkingen in het geraamte van vogels in vergelijking met bijvoorbeeld de mens, zijn meestal te verklaren als aanpas-

singen aan het vliegen. Het vermogen te vliegen is die aanpassing waard. Juist daardoor zijn de vogels zo'n succesrijke diergroep, die vrijwel overal, in alle mogelijke leefgebieden voorkomt. Tegelijkertijd vereist vliegen enorme investeringen. Daarom hebben sommige soorten, in leefomgevingen waar dat veilig kon, het vliegen er weer aan gegeven.

Kan een vogel van geslacht of zelfs soort veranderen? Ik dacht van niet, maar het vogeltrekstation houdt blijkbaar rekening met deze mogelijkheid. Of is er een andere verklaring?

Tim Timmerman

Een merkwaardige transformatie?

Op een dag in maart 2000 liep ik weer eens te wandelen met mijn hond op het paadje tussen de Loenderveense plas en de Wijde Blik. Terwijl ik uitkeek naar tekenen van het naderende voorjaar, zag ik dat mijn hond tussen de braamstruiken iets interessants gevonden had. Het bleek een dode vogel te zijn. Daarvan was niet zo heel veel meer over, maar duidelijk zichtbaar was de ring aan één van de poten. Ik nam die mee om op te sturen.

In mijn brief aan het vogeltrekstation noemde ik het slachtoffer terloops een visdief. Dat was gebaseerd op de rode poten, de kleur van de snavel en de naar mijn mening zwarte veren die nog overgebleven waren op de kop. Weliswaar heeft een visdief in maart bij ons niets te zoeken, maar hij was tenslotte ook niet voor niets dood en wie weet hoe lang al.

Enkele maanden later kreeg ik bericht terug van het vogeltrek-

station, een geste die ik zeer op prijs stel. Het was in de vorm van een computerformulier waarvan het bovenste deel de gegevens van het ringen bevatte en het onderste deel die van het terugmelden. Erg verrast was ik niet om te zien dat de vogel als kokmeeuw geringd was, en wel door Frank Majoor, een in het Gooi bekende kokmeeuwfanaat (zie bijvoorbeeld De Gooi en Eemlander van 31 oktober 2003). Hij had tevens vastgesteld dat het een mannelijk exemplaar betrof.

Nu ben ik iemand die er dan vanuit gaat dat het in zo'n geval inderdaad een mannelijke kokmeeuw is en dat dat ook wel zo zal blijven. Maar het computerformulier voorziet andere mogelijkheden. Zo stond er te lezen dat het arme dier teruggevonden was als een visdief waarvan het geslacht onbekend was. Als we even aannemen dat verandering van sekse en soort uitgesloten zijn, dan kan de conclusie

zijn dat er rekening wordt gehouden met de mogelijkheid dat de ringen van vogel tot vogel doorgegeven worden. Nu heb ik geleerd me niet te snel te verbazen over wat er mogelijk is in de natuur, maar dit gaat zelfs mij te ver. Het zou overigens wel een verklaring kunnen zijn voor het feit dat geringde vogels soms zulke opmerkelijke leeftijden bereiken. Het kan natuurlijk ook zijn dat deze procedure gevolgd wordt om matig deskundige vogelaars niet voor het hoofd te stoten. Maar dan vraag ik me toch wel af of dit de computermatige verwerking van de gegevens niet bemoeilijkt.

Waarschijnlijk is mijn verwarring geheel ten onrechte en heeft het vogeltrekstation in Heteren een andere zeer goede reden om te doen wat ze doen, maar ik heb me erover verwonderd.

Zwervend in de voetsporen van Bert Garthoff vraagt de schrijver van dit stukje zich af of natuurherstel altijd natuurverbetering is en of het juist is de biotoop van de ene diersoort te verstoren in het belang van een andere. Maar mogelijk is er een 'happy end' in zicht.

Tim Timmerman

Natuurherstel?

Wandelingen met mijn hond voeren mij regelmatig naar de Hoorneboegse Heide en de daaraan grenzende Zonneheide. Als ik dit gebied vijftig jaar geleden had kunnen bezoeken, was de kans groot geweest dat ik daar de schrijver Bert Garthoff ontmoet zou hebben, die daar dagelijks een wandelingetje maakte, eerst met zijn chowchow en later met zijn boxer. In zijn boek 'Zomaar wat zwerven' *) vertelt hij hoe hij genoot van de natuur in dit gebied, dat als het ware tussen Hilversum en Loosdrecht ligt ingeklemd.

Liefdevol beschrijft hij de vogelrijkdom die hij er aantreft. Met genoeg stel ik vast dat alle soorten die hij toen tegenkwam, zoals goudhaantjes, staartmezen en boomklevers, ook nu nog de bomen en struiken bevolken. Garthoff noemt speciaal de talrijke bonte - en groene spechten en vertelt hoe hij er voor het eerst een zwarte specht waarnam. Een soort die in die tijd vanuit het oosten oprukte. De kleine bonte specht en de draaihals noemt hij niet, maar ze komen er wel voor, zodat je in dit kleine gebied alle inheemse spechtensorten aan kunt treffen. In de winter en in het najaar zijn er soms groepjes van wel tien bonte spechten druk in de weer. Ik neem aan dat dit overwinteraars zijn uit noorderlijke streken.

Een andere talrijke bewoner van de Zonneheide die Garthoff met

name noemt is de ekster en ook dit is niet veranderd. Samen met hun neven de gaaien en de kraaien zijn ze door hun luidruchtige gedrag zeer nadrukkelijk aanwezig. Het grote aantal kraaiachtigen in dit gebied schijnt de aantrekkelijkheid voor andere vogels echter niet te verminderen.

Op de Zonneheide bevindt zich ook het Zonneheideven. Dit is in de oorlog ontstaan, toen de Duitsers zand afgroeven dat ze nodig hadden voor werkzaamheden aan het vliegveld Hilversum. Deze respectloze ingreep in de natuur heeft in de loop der jaren tot iets goeds geleid. Langzaam maar zeker vonden zaadjes van moeras- en waterplanten hun weg naar dit plekje in het bos. Ongetwijfeld hebben vogels hierbij een rol gespeeld. De planten werden gevolgd door amfibieën, die omdat hun natuurlijke vijanden nog niet gearriveerd waren, zich snel vermenigvuldigden. Watersalamanders, padden en kikkers deden het goed en toen ook de kamsalamander zijn opwachting maakte, werd het pas echt interessant.

Voor de beheerder van dit gebied, het Goois Natuurreservaat, was dit zo'n vijftien jaar geleden aanleiding om beschermende maatregelen te nemen. De poel werd uitgebaggerd en er werd een hek omheen geplaatst. Nu spelende honden niet meer in en bij het water konden komen,

nam de begroeiing toe. Ook vogels gingen meer gebruik maken van het ven. Als één van de eerste arriveerde een blauwe reiger. Niet zo best voor de kamsalamanders, maar wel een fraai gezicht zo midden in het bos.

Ook wilde eenden ontdekten het ven. Niet zo verwonderlijk als je bedenkt dat het hemelsbreed niet veel meer dan een kilometer van de Loosdrechtse - en Tienhovense plassen ligt. Hoewel gedurende het broedseizoen alleen nog de woerden aanwezig waren en de vrouwtjeseenden dus bijna zeker op eieren zaten, heb ik er nooit jonge eendjes gezien. Wel waren na ongeveer een maand de vrouwtjes weer terug, wat zou kunnen wijzen op een mislukt broedsel. Een afdoende verklaring heb ik hiervoor niet.

In één van de hoeken van het ven staan wat struiken die met de wortels in het water staan en zo de indruk wekken van mangrovebosjes. Uiteraard een ideale biotoop voor waterhoentjes, en die kwamen er ook, evenals meerkoeten die zich vestigden in de lisdodden. Beide soorten slaagden er wel in nageslacht voort te brengen, tot vreugde van de reiger, die met grote stappen door het ondiepe water wadend actief jacht maakte op de jongen die zich in het riet probeerden te verschuilen terwijl de ouders op afstand angstige geluiden maakten.

Geoorde futen

Tekening: Arthur Singer

Van de amfibieën, om wie het allemaal begonnen was, en zeker van de zeldzame kamsalamanders, merkten de wandelaars weinig. Alleen als je op precies de juiste warme voorjaarsdag aan het ven was, kon je in het midden van de poel de ene na de andere slaperige pad naar de oppervlakte zien komen, die daarna met uiterst lome bewegingen naar de kant zwommen. De rest van het jaar moest je maar geloven dat ze er waren en je verder verheugen op de vele vogels die je wél kon zien, want behalve de watervogels wisten ook bosbewoners de drinkplaats te vinden.

In het zeer vroege voorjaar van 2002 begon mijn hart merkbaar sneller te kloppen toen ik, terwijl ik het ven voorzichtig naderde, een kleine duikende zwemvogel ontwaarde. Het bleek een geoorde fuut te zijn, die ik in de volgende weken nog enkele malen kon bespieden. Eenvoudig was dat niet, want hij was ontzettend schuw, en als hij je in de gaten had dook hij onder en waar hij weer boven kwam kon je alleen maar raden, want te zien kreeg je hem niet meer. Ondertussen had ik er een gewoonte van gemaakt het ven uiterst omzichtig te benaderen en ik stak nu ook altijd een kijkertje bij me. Veelal werd ik beloond met een kortstondige blik op de zeldzame bezoeker.

Enkele weken na de eerste waarneming van de geoorde fuut zag ik tot mijn vreugde dat de solitaire vogel gezelschap

gekregen had van een soortgenoot, maar even later moest ik vaststellen dat het om twee dodaars ging. De fuut vertoonde zich niet meer, maar de dodaars hadden

enige tijd later vier jongen. Hoeveel er groot geworden zijn weet ik niet. Wel heb ik er ook in de zomer nog meerdere malen twee dodaars gezien, maar ik weet niet of dit de bijna volwassen jongen waren of het ouderpaar. Wel was het opmerkelijk dat deze twee nu veel minder schuw waren dan het paar voor en tijdens het broedseizoen was.

Op een dag in oktober 2002 wachtte me een wel zeer onaangename verrassing. Op de plaats waar in het voorjaar de dodaars, waterhoentjes en andere vogels gebroed hadden, waren nu graafmachines in de weer en gehelmde mannen met enorme kettingzagen produceerden een oorverdovend lawaai, terwijl ze de prachtige eiken en berken omzaagden. Toen ze klaar waren kreeg ik een akelig gevoel toen ik het resultaat bekeek. De poelen waren uitgebaggerd, waardoor de vegetatie geheel verdwenen was, ook de mangroveachtige struiken. De omgezaagde bomen lagen nog waar ze waren gevallen en overal was de grond omgeploegd door de rupsbanden van de machines. Het leek nog het meest op een grote bouwput.

Ondertussen was ik te weten gekomen dat de bedoeling van dit alles was om de leefomstandigheden voor de kamsalamanders te verbeteren door meer open water te maken en de lichtinval te verbeteren. Fijn voor de kamsalamanders, die ik in tegenstel-

ling tot dodaars, waterhoentjes en meerkoeten echter nooit te zien krijg. Bovendien heb ik gelezen dat de kamsalamanders het in Nederland ondertussen weer beter beginnen te doen en veel talrijker zijn dan enkele tientallen jaren geleden. Toen gedurende de winter ook nog een havik de open plek rond het ven tot zijn jachtgebied maakte, vermoedde ik dat het ven het als broedgebied wel gehad zou hebben, en daar was ik niet blij om, ondanks de kamsalamanders.

Toch kon ik het niet laten om in het voorjaar weer te gaan kijken om de schade op te nemen, en die was nog aanzienlijk. De reiger was terug en had het zo te zien zonder de plantengroei een stuk gemakkelijker. Af en toe waren er ook enkele eenden op bezoek, maar van andere watervogels was geen spoor te bekennen. Ik was nog steeds niet geestdriftig over deze vorm van natuurherstel.

Ondertussen zijn we een jaar verder, en bij mijn laatste bezoeken heb ik kunnen vaststellen dat de plantengroei zich in die tijd geweldig hersteld heeft en zelfs de mangrovebosjes keren terug. De omgezaagde bomen liggen er niet meer zo vers en deerniswekkend bij. Ik verwacht dat volgend voorjaar de schade hersteld zal zijn en hopelijk keren ook de oude bewoners weer terug. Als ik mijn mening over deze onderhoudsbeurt aan de natuur zal moeten herzien zal ik daar uiteraard zeer verheugd over zijn, hoewel ik mijn twijfels blijf hebben over een dergelijk drastisch en ongetwijfeld ook kostbaar ingrijpen ten behoeve van een enkel soort en mogelijk ten koste van anderen.

*) Uitgeverij Ploegsma, Amsterdam

Van de redactie

Bij het samenstellen van nummer vijf van de Korhaan waren er een week voor de sluitingsdatum negen stukken binnen gekomen. Wat een luxe voor de redactie, die er daardoor echt weer zin in heeft gekregen. Ook enige 'nieuwkomers' lieten zich niet onbetuigd. Huide voor deze schrijvers! Nu kan de redactie af en toe, als er tijd over is, eens een verhaal nakijken op al te erge stijl- en taalfoutjes. Het streven is echter om de stukken zo authentiek mogelijk te plaatsen om de schrijver recht te doen. Plaatjes en foto's zijn er nog niet binnen gekomen, graag nog aandacht hiervoor (minimaal

300 dpi, drukkwaliteit; opsturen naar w.j.a.hoeffnagel@hccnet.nl). De afbeeldingen in de Korhaan zijn overigens nog niet van uitmuntende kwaliteit. Onderzocht wordt nog waar dat aan ligt. Mogelijk zal de Korhaan op termijn digitaal aangeleverd worden, wat de kwaliteit aanmerkelijk kan verbeteren.

Enige versterking van de redactie laat ook niet meer lang op zich wachten. Er hebben zich verschillende personen met diverse kwaliteiten aangemeld. Om de Korhaan te vullen met relevante kopij hebben wij alle

subgroepen gevraagd op zijn minst één keer per jaar een stuk aan te leveren, zodat de leden goed op de hoogte blijven van alle activiteiten van de vogelwerkgroep. Zo hoeven wij als redactie niet te speuren naar elders verschenen artikelen, alhoewel dat natuurlijk best eens interessant kan zijn!

Teksten voor het volgende nummer van De Korhaan kunnen tot 1 februari 2004 worden ingeleverd, maar het mag natuurlijk best eerder!

De redactie wenst u tot slot veel leesplezier toe en prettige feestdagen.

UITNODIGING

Lezing door Otte Zijlstra en Buitengewone ledenvergadering

Op donderdag 22 januari 2004 zal de heer Otte Zijlstra een lezing geven over het Griekse vogeleiland Lesbos. Lesbos is tevens de volgende reisbestemming van de Commissie Buitenland in 2004.

Voorafgaand aan deze interessante lezing zal er een korte Buitengewone Ledenvergadering worden gehouden.

De agenda ziet er als volgt uit:

1. Opening
2. Stand van zaken VWG-onderkomen
3. Contributieverhoging
4. Bestuurswijziging
5. Aanpassing van het huishoudelijk reglement
6. Rondvraag
7. Sluiting

Toelichting op de agenda

Het bestuur wil u op de hoogte brengen over de stand van zaken wat betreft de zoektocht naar een VWG-onderkomen.

Voorgesteld wordt om de contributie voor gewone leden voor 2004 trendmatig aan te passen tot €16,50 per jaar, dit betekent een verhoging van €0,50.

Auke Douma heeft zijn functie als bestuurslid Communicatie om gezondheidsredenen neergelegd. Rien Rense is bereid gevonden om deze taak over te nemen. Eventuele tegenkandidaten kunnen worden gemeld bij het bestuur.

Sinds enige tijd is binnen het Algemeen Bestuur een Dagelijks

Bestuur werkzaam, bestaande uit voorzitter, secretaris en penningmeester. Doel is om sneller en slagvaardiger op zaken in te kunnen spelen. Om dit Dagelijks Bestuur ook een formele basis te geven dient het huishoudelijk reglement aangepast te worden.

Het bestuur hoopt op uw aanwezigheid op 22 januari 2004 in de Bethlehemkerk, Loosdrechtseweg, hoek Diependaalselaan te Hilversum.
Aanvang 20.00 uur

Namens het bestuur,
Marc van Houten
Secretaris

Vanuit het dorpje Vierhuizen observeren we deze keer de vogels en het landschap in herfsttooi. We treffen het, de zon schijnt en het is niet al te koud.

Gees Brouwer

Excursie Lauwersmeer najaar 2003

Met 24 mensen trekken we het Lauwersmeergebied in. Zoals gewoonlijk hebben we ons in drie groepen gesplitst. Het eerste doel van onze groep is de observatiehut. Ik ben nu meerder keren in die hut geweest en geniet steeds weer van het uitzicht over het water. Opnieuw vraag ik me af wat er aan de overkant te beleven valt. Wie weet komt het er deze keer van. Op het meer is niet zoveel te zien en we besluiten naar de waddenkust te gaan. Onze weg voert door het militaire oefenterrein. Het valt me op dat de duindoorns dit jaar overvloedig besen dragen, voor de kramsvogels is er straks dus volop te eten.

Af en toe horen we het geluid van de wulp, waarvan ik vind dat het de hemel wijd maakt en ruimte schept. We zien drie zwanen boven het bos vliegen. Het lijken wel zeilschepen. Het is zeker de dag van de roodborstapuit, want we tellen er zomaar 10. Een grote zilverreiger staat aan de rand van het water zijn kostje bij elkaar te vissen. Daarbij loert hij schuins in het water. Waarschijnlijk zijn de vissen, kikkers en andere lekkernijen gealarmeerd, want hij vangt niets. Hij stapt dus maar weer verder en passeert zijn familielid, de blauwe reiger. Nu is heel goed te zien hoeveel groter de zilverreiger is. In de Waddenzee nemen we een zeekoet en een zeehond waar.

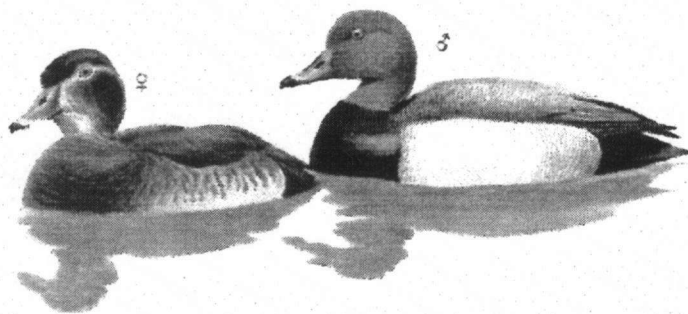
We zijn allemaal enthousiast als we een slechtvalk ontdekken op

een hek. Bijzonder voor dit gebied is de waarneming van een grote groep lepelaars. Er staan er wel zeventig bij elkaar. Geweldig om al die vogels zo bij elkaar te zien. De paarden in de wei langs de weg waar we staan zijn nieuwsgierig. Ze springen één voor één over de sloot om ons beter te kunnen bekijken. Zo wordt iedereen bekeken door iedereen. Langzamerhand wordt het avond en tijd om naar huis te gaan. Ergens zit een buizerd op een paaltje, een gans laat wat geluid horen, een houtduif vliegt met suizende vleugels langs. Onze gedachten gaan naar lekkere warme soep, brood en een open haardvuur. We zijn benieuwd wat de andere groepen gezien hebben.

Als vroege vogels staan we de volgende dag weer klaar voor nieuwe ontdekkingen. Het eerste doel is weer de observatiehut. Als we in de hut zijn begint het te regenen. Een geluk bij een ongeluk. En ach, het zal wel weer droog worden. En dat is

ook zo. We trekken weer verder, want alweer is het niet zo bijzonder wat we zien. Ja, de vogelaar is vaak op zoek naar het bijzondere. Weer doorkruisen we het militaire oefenterrein, maar deze keer is het druk. Een club van jagers heeft zich verzameld om te oefenen op...ja, op wat! Wij gaan er stil langs, al bij voorbaat bedroefd over het lot van de dieren. Één van ons echter kan het niet laten een vlammend betoog tegen hen te houden en er schande van te spreken. In een stil meentje verder op het terrein zien we een grote groep zwarte ruiters. Ze wanen zich onbespied, zodat we ze goed kunnen observeren.

We besluiten rond het Lauwersmeer te fietsen. Het is een lange fietstocht. Onderweg zien we heel wat moois aan de 'overkant', waar ik nu een kijkje kan nemen. We vinden koeien op ons pad, die maar traag besluiten een stapje opzij te gaan. We passeren een andere groep van ons gezelschap die stevig tegen

Tafeleend

Tekening: Arthur Singer

de wind in moeten fietsen, terwijl wij vanzelf lijken te gaan. Natuurlijk wisselen we onze ervaringen uit. We zien de slechtvalk in het land staan, een torenvalk staat te bidden in de blauwe lucht, we bewonderen de brilduiker, zijn witte vlekken blinken in de zon. Vanuit de observatiepost zien we een aantal casarca's.

De mooiste en meest bijzondere waarneming van onze groep betreft geen vogel. Aan de rand van een plas zien we opeens een grappig diertje scharrelen: een waterspitsmuis! Hij is druk bezig met... ja, met zijn leven natuurlijk. Onbewust van de opwinding die hij veroorzaakt rent hij heen en weer over de modderige oever. Hij is prachtig diep zwart, heeft hoge pootjes en laat zich goed zien. Onze gast van

de zaterdagavond, de SBB boswachter Hans Gartner die dit gebied beheert, vertelt dat dit een unicum is. Hij betreurt het dat hij geen foto kon maken. 's Avonds vertelt hij over de geschiedenis van het Lauwersmeer. Het is interessant om meer te horen over de historie en de gang van zaken in dit gebied. Het is een gezellige avond.

De laatste dag staat in het teken van vertrek. In de ochtend fietsen we naar een bungalowdorp in de buurt. Daar is een grote zwerm groenlingen gesignaleerd. We zien wel sijsjes en vinden een verlaten ransuilennest. Een bewoner vertelt me enthousiast dat dit voorjaar de uilen er met succes gebroed hebben. Maar de groenlingen laten zich niet zien.

In totaal werden er 114 soorten vogels waargenomen. Een erg mooi aantal. Als interessante soorten zou ik nog een grote zwerm putters, een frater, een sneeuwgorz, een rosse grutto, een kanoetstrandloper en een havik willen noemen. Joke van Velsen had zoals altijd, alles weer goed georganiseerd. Hartelijk dank, Jokel

Dit gedicht staat geschreven in de observatiehut in het Lauwersmeer:

*Steeds in de verte, op golven
van lucht
Het wiegelend beeld van een vogel
in vlucht
Met rollen en draaien, zo serene,
Dat moet een kiekendief zijn, zo
is er geen.*

Henk G., Rotterdam

Kijken is kennen

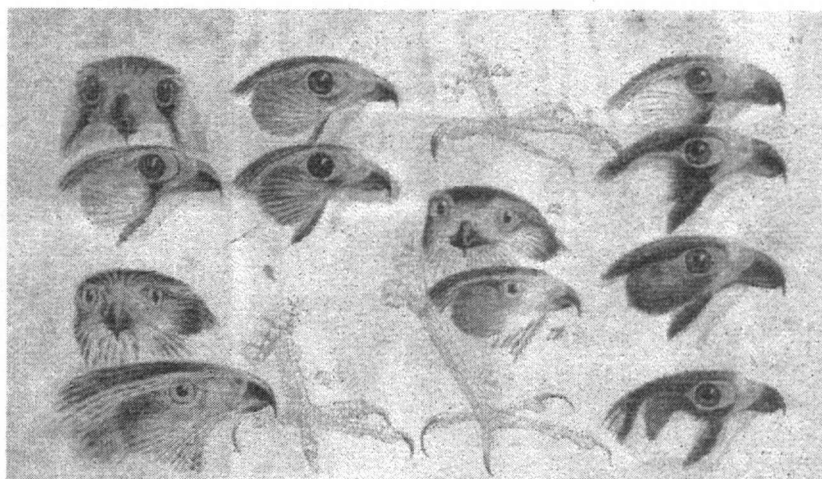
Wetenschappelijk tekeningen staan ten dienste van onderzoek, maar zijn vaak ook een lust voor het oog.

Het museum Naturalis toont medische, botanische en natuurhistorische tekeningen van de afgelopen 400 jaar. Zij zijn afkomstig uit de rijke collecties van Naturalis, het Nationaal Herbarium Nederland en de Universiteit Leiden. De tentoonstelling "Wetenschappelijke illustraties: kunst of wetenschap?" is te zien tot en met zondag 7 maart 2004 in Naturalis te Leiden

De expositie bestaat uit een selectie prachtige aquarellen, fraaie (detail)tekeningen en vele inzichtelijke prenten van vernaamde artiesten. Werk van onder meer Kawahara Keiga (1765-ca.1865), Joseph Wolf (1820-1899) en M.A. Koekkoek

(1873-1944) is te zien, maar ook recente afbeeldingen van onder andere illustratoren van het Nationaal Herbarium Nederland, het LUMC (Leids Universitair Medisch Centrum) en Naturalis.

Naturalis, Darwinweg 2, 2333 CR Leiden. Open dinsdag t/m zondag 10.00 - 18.00 uur, maandag gesloten. Tijdens schoolvakanties en feestdagen dagelijks open 10.00 - 18.00 uur, 25 december en 1 januari gesloten.

Voor mij ligt het recent verschenen boek: "De dwergganzen van Anjum" van de KNNV uitgeverij. Het is een mooie uitgave in kleur, prachtig geïllustreerd door de kunstenaar Erik van Ommen, die al diverse vogelboeken op zijn naam heeft staan. De tekst is van schrijver en vogelaar Gerard Ouweneel.

Rietje Veltkamp

Een mooi cadeautje!

Nederland is een ganzenland en met de meeste ganzen gaat het goed. Maar niet met de dwerggans. Door de jacht in Oost-Europa en Azië wordt deze gans met uitsterven bedreigd. In Zweden probeert men door middel van herintroductie en het verleggen van de trekroute naar Nederland, de populatie van deze vogel weer op peil te brengen. En met succes! Een kleine groep dwergganzen overwintert nu op vaste plekken, ondermeer bij Anjum en het Lauwersmeer. Naar aanleiding van dit project gingen Erik en Gerard op zoek naar de dwerggans. Ze bezochten de Europese broed-, trek- en

overwinteringsgebieden van deze zeldzame gans met zijn prachtige goudkleurige oogring. Tijdens deze trektocht, die hen

bracht tot bij de poolcirkel, maakte Erik meer dan 300 aquarellen, etsen en tekeningen. Samen met de tekst illustreren ze het verhaal van de dwerggans, de mensen die zich met de bescherming bezig houden en de vogels en landschappen die ze onderweg tegenkwamen. Extra leuk is dat er vorige winter door een vogelaar ook een geringde dwerggans is ontdekt in de Bovenmeent. Hans van Oosterhout heeft toen dankzij de ring het verband kunnen leggen tussen deze dwerggans en genoemd project. ISBN 90-5011-170-X, prijs: € 24,95 genaaid gebonden, full-color, 112 pagina's, 21 - 23 cm. KNNV-Uitgeverij, Utrecht

Verslag van de auto-excursie rondom Zwolle van 30 augustus 2003. Door het gevarieerde programma, het weer dat meewerkte en het grote aantal verschillende soorten een zeer geslaagde excursie, waarbij vooral ijsvogels en roofvogels de show stalen.

Arnold Top

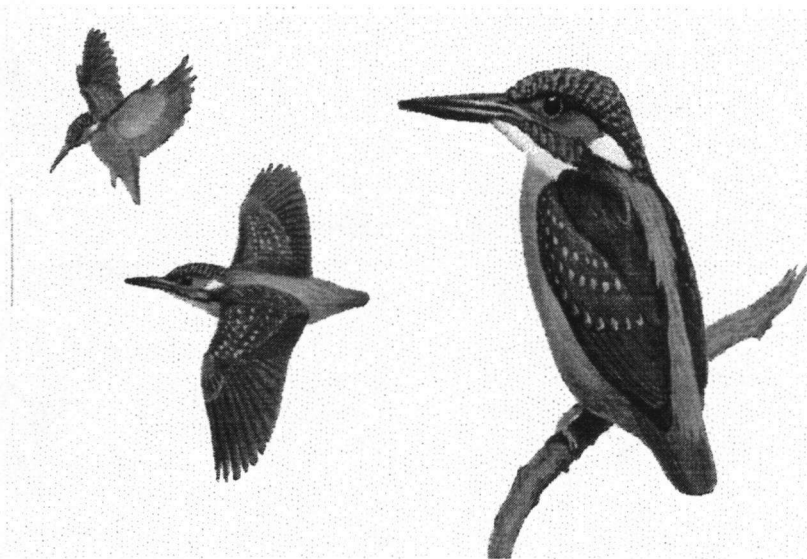
IJs- of roofvogeldag???

's Morgens vroeg om half 7 verzamelen bij station Bussum-Zuid. De weersverwachting gaf een buiige dag aan en de opkomst van excursiegangers was dan ook met vier personen laag. Samen met excursieleiders Frank en Bertus (die toen hij Frank ophaalde ontdekte dat zijn telescoop nog thuis voor de deur stond) op weg naar Zwolle,

waar Erik Hans ons stond op te wachten met een naar later bleek gevarieerd programma.

In Zwolle aangekomen scheen de zon volop en het zicht was fantastisch. Als eerste gingen we naar het Engelse Werk, een landschapspark in Engelse stijl gelegen aan de uiterwaarden van de IJssel. Bij de uiterwaar-

den werden we verwelkomd door een grote zwerm boeren- en huiszwaluwen. In het slik waren een oeverloper, een witgat en een bosruiter aan het foerageren en in het aansluitende grasland zat een familie gele kwikstaarten die zich uitgebreid liet bekijken. Lopende over de dijk richting het parkgedeelte vloog voor ons een sperwer op.

IJsvogel

In het park zit een nest van een ijsvogel, maar deze liet zich niet zien. Wel waren er verscheidene boomklevers, een tijtjaf en een grote bonte specht te zien. De kleine bonte specht liet zich wel horen, maar niet vinden. In dit park vol met bijzondere bomen, eekhoorns en konijnen zitten veel soorten kleine "tuin- en park" vogels.

Rond negen uur kwam er veel mensen voor een hondentraining het park in en werd het tijd om naar de overkant van de IJssel te gaan. Daar ligt bij het plaatsje Hattem de Wiessenbergse Kolk, een wateroverloopgebied. Naast de meer voorkomende soorten zoals knobbelzwaan, aalscholver en kokmeeuwen, liepen er twee watersnippen en een bontbekplevier. Hier was ook een populatie van verwilderde nijlganzen aanwezig. Bij het sluisje zagen sommigen in een flits de eerste ijsvogel. Teruglopend naar de auto vloog er ineens weer één als een raket vlak over het water, maar nog steeds te vlug om door iedereen gezien te worden. Als bonus was er een paartje boompiepers dat zich even liet zien.

Tekening: Arthur Singer

Als volgende locatie had Erik Hans een elektriciteitsmast met een boomvalkennest in Laag Zuthem uitgekozen. Nog voordat we de auto uit waren hing er al een torenvalk in het weiland voor ons te bidden. De elektriciteitsmast werd bevolkt door drie boomvalken waarvan één zich uitgebreid op een dwarsligger ging zitten poetsen en een plaatje vormde in de telescopen. Ondertussen kwamen tussen de eerste wolken van de dag vier buizerds langs gezwefd. Toen ze vlak boven ons waren konden we bij één duidelijk de karakteristieke polsvlekken van de ruigpootbuiserd onderscheiden. Toen we bijna in de auto's wilden stappen ontdekte Bertus nog de eerste visarend die hoog over ons heen vloog. Nog geen 11 uur en al zes soorten roofvogels gezien!

Aan de oostzijde van de IJssel liggen de Tichelgaten van Windesheim waar vroeger kleiputten waren voor de baksteenfabricage. Over smalle paadjes lopend zie je aan de linker- en rechterkant plasjes verschijnen waar je door gaten in de beplanting een mooi zicht op hebt. Na eerst door een grote familie staartmezen (zo'n vijftien stuks) en

een gezin knobbelzwanen te zijn begroet, zagen we de ene ijsvogel na de andere verschijnen. Ongestoord zittend op een tak op zoek naar vis of scherend over het water. Iedere plas leek wel een eigen turkooisblauwe bliksemschicht te bezitten. Als we alleen de ijsvogels tellen die we zagen en niet degene die we hoorden waren het er minstens zes. Andere vogels die we in dit gebied zagen waren visdiefje, dodaars, krakeend, smient, slobbeend, wintertaling, kuifeend en verschillende grauwe vliegenvangers. Op de dijk naar de vogelhut zat in het gras een vrouwtjes tapuit, en vanuit deze hut kijkend op een meertje zagen we, naast algemene soorten, op de oever een groenpootruiter, bosruiter en tureluur. Langzaam begon het weer nu te verslechteren. Op weg naar de Vreugderijkerwaard, een nieuw gecreëerd natuurgebied, onderweg een grote groep roeken en andere kraaiachtigen en verschillende buizerds. Vanaf de dijk zicht op een plasje met grutto's, wintertalingen, enkele visdiefjes en een jonge berg-eend.

Omdat het weer nu snel slechter begon te worden op weg naar de Vossemeerdijk bij Kampen. Meteen liet zich al een vrouwtje bruine kiekendief zien, maar een goede afsluiting bezorgde Frank ons die in zijn telescoop een visarend vond, zittend op een paal. Omdat ik eerder weg moest, miste ik helaas nog een tweede visarend en een prachtige volwassen zeearend die zich op het allerlaatst nog prachtig lieten zien. De zeearend vloog plotseeling voor de auto's uit naar genoeg dezelfde boom van waaruit hij voor Erik Hans tijdens diens voorexcursie een week eerder ook al opgevolgen was. De zeearend liet zich zowel vliegend als zittend op enkele kale eilandjes prachtig bekijken.

Uit de veren

Subgroep Avifauna

Dit is de vaste rubriek van het coördinatieteam van de Subgroep Avifauna. Hier vindt u onder andere nieuws en feiten over de diverse werkgroepen, oproepen, onderzoeksvragen en voortgang van de projecten.

Uit de veren

Dinsdag 9 september 2003 vond de vergadering plaats van de subgroep Avifauna. Hieronder volgt een selectie van een aantal punten uit de notulen; belangstellenden die alsnog de volledige notulen willen inzien, kunnen mij mailen.

Mede vanwege het feit dat niet bij iedereen de agenda via de mail binnen gekomen is, was de opkomst matig. In het vervolg is het dus raadzaam bij het niet krijgen van de agenda dat aan onderstaand mailadres te melden; de datum van de vergadering is immers iedereen bekend. Bovendien is het voor een goed verloop van de vergadering gewenst dat de coördinator, of een vervanger, van iedere werkgroep aanwezig is!

Vogel van het jaar 2003: de Turkse tortel

Het aantal meldingen van de Turkse tortel is bedroevend laag. Dit heeft Dick Jonkers doen besluiten om in het jaar 2004 de 'Vogel van het jaar' niet meer te coördineren. Misschien is een evaluatie op zijn plaats, voordat we besluiten dit project voort te zetten.

Werkgroepvoordracht CES door Bob van Poelgeest

Constant Effort Site (CES) houdt in dat er op vaste plaatsen (een langgerekt smal plot langs de rand van het Gooimeer) en op vaste tijden, zonder gebruikmaking van trucs als geluid en dergelijke geringd wordt.

Overgewaaid uit Engeland en in 1996 gestart in Naarden. In Nederland zijn er nog een veertigtal Constant Effort Sites. In een jaar wordt er, van 20 april tot 10 augustus, twaalf keer gevangen gedurende een periode van zes uur gerekend vanaf zonsopgang. De resultaten zijn tot nu toe nog niet gepubliceerd, ook niet door Sovon.

Opmerkelijke resultaten:

- rietzanger: wel oude exemplaren gevangen, maar weinig jongen; tijdens acht jaar vangen slechts twee keer een broedvogel vastgesteld;
- tuinfluiter: weinig jongen tegen veel ouden;
- zwartkop: veel jongen tegen weinig ouden;
- kleine karekiet: enige soort met veel terugmeldingen.

Inventarisatievoorstellen 2004

Inventarisatie Cronebos

(Fred van Klaveren, beheerder 's-Gravelandse Buitenplaatsen en Cronebos)

Als gevolg van veranderingen binnen de Vereniging Natuurmonumenten zullen er meer vrijwilligers ingezet moeten worden voor de monitoring en verslaglegging. Hierdoor is er nog behoefte aan medewerkers voor de monitoring van de rode lijst soorten (kerkuil, nachtzwaluw, draaihals e.d.) en doelsoorten (gekraagde roodsoort, kuifmees, boomklever en dergelijke). De bedoeling is dat het Cronebos geheel geïnventariseerd is in 2004. De gegevens worden ver-

volgens gekoppeld aan de kwaliteitstoets die in het najaar plaatsvindt. Vanaf 2005 volgen de buitenplaatsen.

GNR: heidevelden

Het op een rijtje zetten en opvragen van alle informatie bij de diverse groeperingingen over de Gooise heidevelden. Dit in verband met de onderbouwing van de noodzaak honden in deze gebieden aan te lijnen, een maatregel die regelmatig aangevochten wordt door hondenbezitters.

Monitoring Broedvogels Loenderveen

Rond de Waterleidingplas van Waterleidingbedrijf Amsterdam ligt een ringdijk met een lengte van ca 4 km met langs de ringdijk grofweg drie typen rietvegetatie. De broedvogelpopulatie van de rietgordels wordt niet structureel gevolgd. Daardoor bestaat er onvoldoende inzicht om een uitspraak te kunnen doen over de autonome ontwikkelingen en het effect van beheersmaatregelen. In 2003 is wel een inventarisatie uitgevoerd die als nulmeting kan dienen. Onze interesse gaat vooral uit naar de riet-en watervogels in brede zin. Eind 2003 komt er een soortenlijst met de soorten die minimaal gevolgd moeten worden.

Het komende jaar lopen er een paar projecten (het op grote schaal wegvangen van vis, het uitsluiten van herbivore watervogels en semi-natuurlijk rietbeheer) die invloed kunnen heb-

ben op de rietgordels, de waterkwaliteit, het voorkomen van waterplanten en de macrofauna.

De vrijwilligers van de vogelwerkgroep die de verantwoordelijkheid voor deze monitoring op zich willen nemen, krijgen toegang tot een bijzonder natuurgebied waar nog diverse bijzondere soorten voorkomen. Bezoeken 's nachts en buiten kantooruren zijn na overleg mogelijk. Daarbij worden de vrijwilligers betrokken bij beheersmaatregelen die uniek zijn in Nederland. Nadere informatie is te verkrijgen bij:

Drs. G.N.J. ter Heerdt (Wetland Ecoloog)
Waterleidingbedrijf Amsterdam, Afdeling
Research en Development
Vestiging Loenderveen, Bloklaan 5, 1231
AZ, Loosdrecht
Tel. (0294) 23 41 21, fax (0294) 23 14 59,
e-mail: g.terheerdt@wlb.amsterdam.nl

Ransullenproject door Jelle Harder

Jelle heeft het project ingeleid tijdens de 'Roofvogeldag' in 't Laer op 8 november.

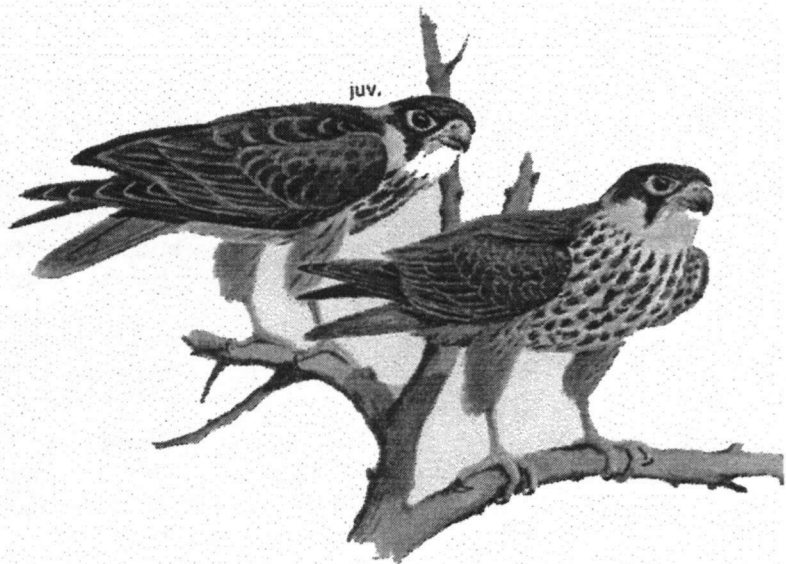
Schema:

- zaterdag 20 december: eerste echte telling (eventueel uitloop zondag 21 december);
- zaterdag 10 januari: tweede telling (eventueel uitloop zondag 11 januari).

Het vermelden van de roestplaatsen zal in verband met mogelijke verstoring met de nodige zorg gebeuren.

Richtlijnen begroting

Vergoed worden: tegemoetkoming in de reiskosten voor bezoeken aan infodagen buiten de regio door een vertegenwoordiger van de Werkgroep op km-basis (11 c./km), onkosten voor het versturen van rapporten, uitnodigingen e.d. en een vergoeding voor huur locatie voor bijeenkomsten van een werkgroep (vanwege het ontbreken eigen onderkomen VWG)

Boomvalken

Tekening: Arthur Singer

Mededelingen

- De werkzaamheden van Peter Vos zijn overgenomen door Engbert van Oort: hij verzorgt nu de hele coördinatie van de waarnemingen. Klasse!
- Boerenzwaluwproject: Vechtplassengebied (coördinator Jelle): hier is in week 37 gestart met het plaatsen van nestplankjes op ongeveer veertig locaties.
- Eemland (coördinator Dick): de subsidie is rond, hier worden op ongeveer twaalf locaties plankjes bevestigd.
- Het Coördinatieteam organiseert op donderdag 8 januari om 20.00 uur in de Bethlehemkerk te Hilversum EEN AVOND VOOR 'NIEUWE LEDEN' (leden die lid zijn vanaf 1 januari 2002). Het doel is deze leden te informeren over de activiteiten van de verschillende werkgroepen en hen warm te maken om deel te nemen aan werkgroepactiviteiten. De uitnodiging volgt. Het spreekt voor zich, dat geïnteresseerde 'oudere leden' ook van harte welkom zijn!

- Marc gaat als tijdelijk lid het Coördinatieteam (CT) nu echt verlaten daar én CT én secretaris van de VWG voor hem niet meer op te brengen is. Dus hierbij een OPROEP: aarzel niet en kom ons Coördinatieteam versterken! Wij bieden je een gezellige werkring en uitermate zinvol werk.

Datum volgende vergadering: dinsdag 13 januari 2004!

Wist U dat ...

- er bij een boerderij in Eemnes 168 nesten van de huiszwaluw geteld zijn
- de huismus na een afwezigheid van vele jaren in onze tuinen weer terug is in de vogeloptien van 2002 (Tuinvogelwerkgroep)
- er voor de gierzwaluwen aan de Vituskerk in Hilversum mogelijk voorzieningen (neststenen) worden aangebracht; tevens worden waarschijnlijk een kast voor een torenvalk en een slechtvalk geplaatst. Ook zullen in de flat aan de Mincelersstraat door de Woningbouwcorporatie tientallen

- neststenen voor de gierzwaluw worden ingemetseld.
- het aantal broedgevallen van de spreeuw terugloopt.
- Dick Jonker vogelkalenders in de aanbieding heeft (€ 8,-)
- dat er dit jaar een negental bosuilen in onze nestkasten gebroed heeft.
- dat je nog tot 29 november trekvogels kon tellen op de Telpost in het Corversbos.
- dat 2003 een slecht broedjaar was voor de steenuil en ook voor de oeverzwaluw.
- dat de Werkgroep Eempolder-tellingen al vanaf 1972 telt.

- dat het ondanks een kleiner aantal broedgevallen van de grutto volgens de Werkgroep Weidevogelbescherming toch een goed jaar was voor de weidevogels.
- dat er in het broedseizoen van 2002 voor de ijsvogel sprake was van het hoogste aantal broedvogels ooit in ons land vastgesteld (550-600 paar).
- dat er in januari 2003 11.000 smienten op het Eemmeer zaten.
- dat het voor de boomvalk in onze bossen moeilijk blijkt te zijn, vooral door de aanwezig-

- heid van de havik, jongen groot te brengen.
- dat de torenvalk in ons gebied in de put zit, maar nauwelijks in zijn nest.
- dat in 2003 Cruysbergen, Monnikenberg en het gebied tussen de Gooyergracht en de Meentweg/Wakkerendijk geïnventariseerd zijn.

Namens het Coördinatieteam Subgroep Avifauna,
 Cor de Kruif, secretaris
 De Dam 72, 1261 KV, Blaricum
 tel. (035) 525 82 99 e-mail:
 cor.francisdekruif@wanadoo.nl

Werkvogels gezocht

Onze vereniging is een vogelwerkgroep. Dat werken gebeurt vrijwillig en vanuit belangstelling, maar is wel onze basis. Voor verschillende activiteiten worden nog belangstellenden gezocht:

- De subgroep Avifauna zoekt versterking van het Coördinatieteam en belangstellenden voor verschillende inventarisaties (gierzwaluwen, ganzen en steltlopers), voor weidevogelbescherming (overdag) en deelnemers aan de vogeltrek telpost in het Corversbos.

- In februari is er een timmerdag voor nestkasten
- Het bestuur heeft een vacature voor natuurbescherming, en vanaf begin 2004 voor het coördineren van de subgroep avifauna. Voor communicatie heeft Auke Douma zich moeten terugtrekken. Hij is opgevolgd door Rien Rense.

Heb je belangstelling en tijd voor deze werkzaamheden of wil je ons op iemand opmerkzaam maken, neem dan contact op met het bestuur (zie achterin de Korhaan). Aarzel ook niet om

je belangstelling voor andere activiteiten van de vogelwerkgroep kenbaar te maken, er is altijd wel wat leuks en boeiends te doen. Ideeën voor nieuwe activiteiten zijn ook welkom.

Voor het versterken en vernieuwen van de redactie van de Korhaan hebben al enkele leden belangstelling getoond. Met hen gaan we binnenkort samenwerken.

Het bestuur

Oproep voor waarnemingen van grote gele kwikstaart

Dit is een oproep om komende winter op zoek te gaan naar slaappleaatsen van grote gele kwikstaarten, niet alleen in de provincie Utrecht, maar ook daarbuiten.

Andere vogelwerkgroepen in den lande gaan komende winter ook meer aandacht aan de grote gele kwikstaart schenken. De

bedoeling is om tot een landelijk overzicht te komen van het voorkomen van slaappleaatsen en in tweede instantie om tot een beter gefundeerde schatting te komen van het totaal aantal grote gele kwikstaarten in Nederland, zowel binnen als buiten de bebouwde kom. Bosjes met over het water overhangende takken langs singels, grachten en vaar-

ten zijn favoriet. Waterzuiveringen zijn ook verdachte plekken om in de gaten te houden.

Waarnemingen van slaappleaatsen kunnen opgestuurd worden naar Rob Kole, Torenvalk 22, 3752 SK Bunschoten, e-mail: rkole@wxs.nl.

In 2002 werd door de groep Eempoldertellers alweer voor het dertigste jaar geteld. Een onderzoek dat al zo lang loopt is een unicum in Nederland. In totaal werden in 2002 in het westelijke deel van het Eemland, met name de Noordpolder te Veld, de Zuidpolder te Veld en de Oostermeent, 128.000 vogels geteld.

C.L. Joziasse

Eempoldertellingen 2002

In dit kort verslag wil ik graag een beeld schetsen van de ontwikkelingen in de vogelpopulatie van dit nog steeds unieke gebied. Uniek vanwege de schaal-grootte en de relatieve rust. Vele vogelaars tellen in dit gebied, sommigen zelfs vanaf het begin, een hele prestatie! De komende dertig jaar zal in het Eemland de ontwikkeling van het gebied niet stil blijven staan. Een reden te meer om dit kritisch te volgen en zeker te blijven tellen. Zo kan men zowel positieve als negatieve gevolgen van veranderingen vaststellen en staven met harde cijfers, met als doelstelling de populatie en de diversiteit aan vogelsoorten voor dit gebied te behouden en zo mogelijk uit te breiden. Nico Klippel heeft begin dit jaar het vaandel aan mij overgedragen. Ik ervaar het dan ook als mijn verantwoordelijkheid deze tellingen in stand te houden. Nico, hierbij bedank ik je voor je kennis en inzet.

Onderstaande gegevens zijn een voorproefje op het nog te verschijnen verslag over de periode 1991-2002. Ik wil mij in dit korte overzicht beperken tot enig inzicht in de beschikbare informatie. Interpretaties en conclusies komen aan bod in het verslag 1991-2002. Het aantal waargenomen soorten van 2002 komt op 110. Dit is iets minder dan voorgaande jaren. Het totaal van 128.000 vogels is behoorlijk

minder dan het jaar ervoor. Er is een negatieve trend waar te nemen in de periode 1998-2002. Ruim 80% van dit totaal zijn te plaatsen in de onderstaande top 10.

Soort	Aantal
Spreeuw	31199
Kievit	27221
Grauwe Gans	12760
Kokmeeuw	12700
Knobbelzwaan	4783
Meerkoet	4769
Kolgans	3855
Wilde Eend	3066
Grutto	2978
Kleine Zwaan	2723

Deze tellingen zijn in 1973 gestart om de weidevogels, waar dit gebied zo belangrijk voor is, in aantal en ontwikkeling te volgen. Zo kan men de relatie tussen vogelpopulatie en gebiedsontwikkelingen in kaart te brengen. Voor de volgende soorten is in de periode 1998-2002 een opgaande trend (periode van de afgelopen vijf jaar) waar te nemen: wintertaling, slobbeend, grutto, kempiaan, tureluur, gele kwikstaart. Een neergaande trend geldt voor de kievit en zeer sterk voor de wulp en veldleeuwrik. Gelijkblijvers of soorten met sterke schommelingen zijn scholekster, watersnip en de graspieper.

Naast deze soorten heeft het gebied ook grote waarde voor de

overwinteraars zoals ganzen en met name de kleine zwaan.

De knobbels, grauwe-, Canadese- en brandganzen geven een opgaande trend weer. Helaas is deze ontwikkeling tegengesteld voor de wilde zwaan en kolgans. Qua aantallen blijven smient en kleine zwaan ongeveer gelijk.

Het aantal waarnemingen van buizerd en torenvalk is drastisch gedaald. Anderzijds worden havik, slechtvalk en wespendif vaker gezien. In dit jaar zijn geen kramsvogels en koperwieken waargenomen. Voor de huiszwaluwen was dit een topjaar. Daarnaast is incidenteel de ortolaan waargenomen.

Voor zover dit beknopt verslag. Wilt u als beginnend vogelaar of ornitholoog mee doen met deze tellingen neem dan contact met mij op. U kunt bij mij ook het aankomend - of al uitgebrachte verslagen bestellen.

C.L. Joziasse, Coördinator
Eempoldertellingen.
Adres: Horrewaarde 39, 1399
HV Muiderberg, (0294) 26 38 21,
e-mail: cjoziasse@hotmail.com.

Programma

Omdat het in bepaalde gevallen mogelijk is dat er veranderingen doorgevoerd zijn, raden wij u aan steeds de meest recente Korhaan te raadplegen (voor de juiste tijden en vertrekplaatsen e.d.)

Donderdag 8 januari: Een avond voor NIEUWE LEDEN (= leden die lid zijn vanaf 1 januari 2002). Het doel is deze leden te informeren over de activiteiten van de verschillende werkgroepen en hen warm te maken deel te nemen aan werkgroepactiviteiten. Het spreekt voor zich, dat geïnteresseerde 'oudere leden' ook van harte welkom zijn. Plaats: de Bethlehemkerk in Hilversum, hoek Loosdrechtseweg - Diependaalselaan om 20.00 uur.

Zondag 11 januari: Ochtend-wandelexcursie in de Loenderveense plassen en Amsterdamse waterleidingplassen o.l.v. Adrie Vermeule en Piet Spoorenberg. Vertrek om 9.00 uur vanaf het station Bussum-Zuid (bij het stationsgebouw) of 9.30 uur bij ingang van de Amsterdamse Waterleidingplassen (aan de weg van Oud-Loosdrecht naar Loenen voorbij het fort). Een uitgelezen kans om dit anders voor publiek gesloten gebied te bezoeken. Traditioneel kunnen we ons weer vergapen aan de duizenden overwinterende watervogels en maken we een goede kans op klapekster en ijsvogel.

Dinsdag 13 januari: Vergadering van de subgroep Avifauna in Sherpa (Eemeroord). Aanvang 20.00 uur

Zondag 1 februari: Ochtend-wandelexcursie in de Hilversumse Bovenmeent o.l.v. Yolande Bosman en Fred van Klaveren. Vertrek om 8.30 uur vanaf de parkeerplaats aan het einde van de verlengde Fortlaan in Bussum. Ganzen en zwanen in overvloed, alsook andere watervogels in dit bewonderenswaardige stuk nieuwe natuur.

Zaterdag 14 februari: Auto-dagexcursie naar plan Tureluur (Schouwen, Zeeland) o.l.v. Dick Jonkers en Piet Spoorenberg. Vertrek om 7.00 uur vanaf het station Bussum-Zuid (bij het stationsgebouw). Brood en drinken voor de hele dag meenemen. Een voor velen wellicht nog vrij onbekend gebied. Prachtige natuur, die al enige jaren in ontwikkeling is in en rond de Oosterschelde. We verwachten daarbij vele soorten en grote aantallen overwinterende (water)vogels en ook alweer de eerste steltlopers, die terug zijn uit het warme zuiden.

Zondag 7 maart: Ochtend-wandelexcursie naar de Stulp en het Pluismeer o.l.v. Jan Terlouw, Wery Hegge en Frank van de Weijer. Vertrek om 7.00 uur van de parkeerplaats bij de midgetgolfbaan in Lage Vuursche. Na een aantal winterse excursies in het veelal open gebied, staat vandaag De Stulp en omgeving op het programma. We gaan voor de eerste voorjaarszang van de diverse bos- en heidevogels, zoals raaf en boomleeuwerik. Onweerstaanbaar dit vroege vogel voorjaar.

Vrijdag 2 tot zondag 4 april: Voorjaarsweekeinde op Vlieland

We vertrekken vrijdagochtend om 9.00 uur met de boot vanaf Harlingen en keren zondag aan het einde van de middag om 16.45 uur met de boot terug. Fietsen zijn voor u gehuurd en vrijdagavond is er soep en zaterdag en zondag wordt voor eten en drinken gezorgd. Deelnemers krijgen 1 à 2 weken voor aanvang nadere informatie thuisgestuurd.

Schriftelijke opgave met vermelding van uw naam, adres en telefoonnummer uiterlijk 1 maart 2004 bij Joke van Velsen. De kosten bedragen € 60,- per persoon (overnachtingen, fietsen, eten en drinken, organisatiekosten). Dit bedrag dient uiterlijk 1 maart 2004 overgemaakt te zijn op postrekening 2529179 t.n.v. Penningmeester Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken te Hilversum onder vermelding van voorjaarsweekeinde Vlieland. Indien op 1 maart 2004 dit bedrag niet ontvangen is, dan is deelname niet meer mogelijk.

Dit weekeinde in het vroege april biedt ons vele kansen op zowel overwinteraars alsook de vele via het wonderschone eiland op trek zijnde vogels.

Zaterdag 24 april: Ochtend-wandelexcursie langs de Gooimeerkust en de pier van Huizen o.l.v. Rob van Maanen en Guus Proost. Vertrek om 8.00 uur van de parkeerplaats bij de oude haven en kalkovens

van Huizen. Het voorjaar is nu in volle gang. De Gooimeerkust biedt verschillende biotopen dicht bij elkaar en dus alles wat een vogelaar in het voorjaar begeert.

Zaterdag 8 mei: Auto dagexcursie naar Ooijpolders, Millingerwaard e.o. (bij Nijmegen) o.l.v. Eric Hans van Stigt Thans, Frank van de Weijer en Bertus van de Brink. Vertrek om 5.00 uur vanaf het station Bussum-Zuid (bij het stationsgebouw). Brood en drinken voor de hele dag meenemen. De beroemde en schitterende Ooijpolders en Millingerwaard zullen ongetwijfeld mooie waarnemingen opleveren van moeras- en watervogels en alle vogels, die daar weer omheen hangen.

Vrijdag 14 mei: Avond-fietsexcursie naar Hilversumse Bovenmeent en omgeving o.l.v. Wim le Clercq, Rob van Maanen en Wery Hegge. Vertrek om 19.00 uur vanaf de parkeerplaats aan het einde van de Verlengde Fortlaan in Naarden (bij de Karnemelksesloot).

Het voorjaar is nu op haar hoogtepunt en de zomer is in aantocht. Dan is deze Bovenmeent niet te versmaden. Vooral de avond biedt ons uitzicht op waarneming van waterral en porseleinhoen. Als toegift hopen we de kerkuil ook nog te zien.

Zondag 25 juli: Auto-dagexcursie naar Noord-Holland (Petten, Hondsbosse Zeewering, inundatievelden e.d.) o.l.v. Wim le Clercq. Vertrek om 7.00 uur vanaf het station Bussum-Zuid (bij het stationsgebouw).

Zaterdag 28 augustus: Auto-dagexcursie rondje Lauwersmeer o.l.v. Eric Hans van Stigt Thans, Wim le Clercq en Piet Spoorberg. Vertrek om 6.00 uur vanaf het station Bussum-Zuid (bij het stationsgebouw). Brood en drinken voor de hele dag meenemen.

Vrijdag 1 tot zondag 3 oktober: Najaarsweekeinde op Vlieland

We vertrekken vrijdagochtend om 9.00 uur met de boot vanaf Harlingen en keren zondag aan het einde van de middag om 16.45 uur met de boot terug. Fietsen zijn voor u gehuurd en vrijdagavond is er soep en zaterdag en zondag wordt voor eten en drinken gezorgd. Deelnemers krijgen 1 à 2 weken voor aanvang nadere informatie thuisgestuurd. Voor aanmeldingen dezelfde procedure als bij het voorjaarsweekend, echter nu schriftelijk opgeven en betalen tot uiterlijk 1 september 2004.

Excursies binnen ons werkgebied vertrekken altijd vanaf de plaats waar de excursie wordt gehouden. Bij excursies buiten ons werkgebied wordt steeds vertrokken vanaf NS-station Bussum-Zuid. Leden die niet over een auto beschikken kunnen vanaf dit verzamelpunt meerijden. Mocht u willen deelnemen aan een bepaalde excursie, maar ondervindt u problemen met het bereiken van de plaats van samenkomst omdat u bijvoorbeeld niet over eigen vervoer beschikt, schrijf dan een briefje aan Joke van Velsen (adres achter in de Korhaan). Geprobeerd zal dan worden een passende oplossing voor u te vinden.

Deelnemers aan de excursies wordt dringend verzocht om bij alle excursies voor de aangegeven tijd aanwezig te zijn, zodat op tijd vertrokken kan worden. De bij ledere excursie vermelde deelnamebedragen dienen te allen tijde volledig te worden betaald, dit ongeacht de vraag of volledig aan het programma wordt deelgenomen. Ook indien men van bij de prijs inbegrepen zaken geen gebruik maakt, is het volledige bedrag verschuldigd. Bij afmelding tot een week van tevoren bij weekends en excursies waarvoor betaald moet worden, worden naast de reeds gemaakte kosten tevens administratiekosten in rekening gebracht. Als u later afmeldt wordt maximaal 50% terugbetaald, dit afhankelijk van de reeds gemaakte kosten en de in rekening te brengen administratiekosten.

Voor de goede orde wijzen wij erop dat de in het programma aangekondigde excursies, tenzij uitdrukkelijk anders vermeld, in principe uitsluitend bedoeld zijn voor leden en hulsgenootleden van de vogelwerkgroep. U wordt dringend verzocht naar deze excursies géén kleine kinderen en géén honden mee te nemen. Dit geldt uiteraard ook voor de weekenden.

Lezingen

In het verleden werd de informatie van de komende lezingen op datumvolgorde ingebed in het overzicht van de excursies. Met ingang van deze Korhaan is voor een andere manier gekozen.

In mijn contacten met de uitgenodigde sprekers heb ik hen gevraagd een kort verhaal op papier te zetten met informatie over hetgeen ze gaan vertellen en vertonen. De gedachten erachter is tweeërlei. Ten eerste: het geven van informatie over hetgeen geboden gaat worden en ten tweede: om u te enthousiasmeren de gang naar de Bethlehemkerk te maken en daar te genieten en te leren van de mooie beelden die getoond zullen worden.

Ik hoop dat dit laatste merkbaar zal zijn in de extra stoelen die geplaatst moeten worden!

De lezingen worden gehouden in de Bethlehemkerk in Hilversum, hoek Loosdrechtseweg – Diependaalselaan en vangen aan om 20.00 uur.

Donderdag 22 Januari 2004: Lesbos, vogeleiland in de Egeïsche Zee door O.W. Zijlstra

Dit vrij grote Griekse eiland, gelegen op een steenworpafstand van de Turkse westkust is zeer vogelrijk, omdat het geografisch strategisch gelegen is. Het ligt op de trekroute van de vogels die in het voorjaar naar het noorden vliegen. Zijlstra heeft de flora en fauna van dit eiland gefotografeerd. De opnamen zijn vanuit het raam van de auto genomen, met een grote telelens door het raam geschoven. De auto werd gebruikt als een rijdende schuilhut. Hij is op verschillende locaties geweest, ondermeer de omgeving van de East Paver. De rivier bevat redelijk veel vegetatie, zoals tamarisk, riet en Spaans riet. De hoogste top wordt gevormd door de Olympus met zijn 968 meter. Dit is ook het gebied waar orchideeën staan. De zoutpannen liggen ten oosten van de E.R D. Daar bevonden zich enkele honderden flamingo's. Ook de aanvoerkanalen naar de zoutpannen toe zijn interessant. Hij bracht ook een bezoek aan het hoog gelegen klooster van Ypsilou en het natte gebied de Kallonipool. Zijlstra heeft tijdens zijn verblijf van veertien dagen 167 soorten gezien, waarvan hij er velen heeft vastgelegd.

Donderdag 26 februari 2004: Sperwers in de Binnenstad, door Jip Louwé Kooijmans

Sinds 1995 broedt de sperwer jaarlijks met één of meerdere paartjes in de binnenstad van Amsterdam. In sommige jaren op slechts 200 meter van de Dam. De broedbiologie van de stadse sperwers wijkt in bepaalde opzichten duidelijk af van de sperwers in buitengebieden. Aan de hand van dia's, die gemaakt zijn bij verschillende nesten, worden de belangrijkste aspecten van het sperwerleven in de binnenstad belicht. Van 12 mei 2000 tot en met 11 mei 2001 fotografeerde Jip de sperwers in één territorium bij het Tropenmuseum. Dit geeft een totaalbeeld van de jaarcyclus van de stadssperwer. Het tweede deel van de lezing gaat over andere broedvogels van de hoofdstad. Dit verhaal hield Jip bij de Amsterdamse presentatie van de Atlas van de Nederlandse broedvogels van SOVON in het Planetarium van Artis. Het gaat over de stad als broedbiotoop voor vogels; welke soorten profiteren van de stad en wat zijn de biotoop-elementen die bepalen of een soort succesvol is in de stad of niet. Naast karaktersoorten als de halsbandparkiet en de blauwe reiger is er aandacht voor zeldzaamheden als buidelmees, kerkuil en ooievaar.

Donderdag 25 Maart 2004: De jaarlijkse overleving van ransuilen met behulp van vleugelmerken. door Bert-Jan Bol

In de regio Haarlemmermeer, Zuid-Kennemerland en Amsterdam worden sinds de winter van 1988-89 jaarlijks op ongeveer 15-20 slaapplekken ransuilen geïnventariseerd. Het aantal uilen varieert van enkele tot meer dan 25 exemplaren per locatie. Van jaar op jaar kunnen er aanzienlijke fluctuaties in de aantallen optreden als gevolg van onder meer de muizenstand en het daaraan gekoppelde broedsucces. Ook spelen factoren als dispersie, predatie, verstoring en landschappelijke veranderingen een rol. Bij dit laatste kan gedacht worden aan de uitbreiding van de luchthaven Schiphol met de Polderbaan en de aanleg van de Floriade bij Hoofddorp. Vanaf 1993 worden niet alleen nestjongen maar ook volwassen ransuilen op winterslaapplekken geringd teneinde de jaarlijkse overleving te onderzoeken. Na een aantal jaren bleek dat het terugmeldingspercentage van ransuilen in de regio slechts fractioneel hoger lag dan het landelijk gemiddelde van circa 13% (naar gegevens van de Nederlandse Ringcentrale). In een poging het terugmeldingspercentage te verhogen worden ransuilen sinds 1997 niet alleen geringd maar ook voorzien van permanente op afstand afleesbare vleugelmerken. Door deze onderzoeksmethode is het aantal terugmeldingen gestegen tot boven de 45%. Naast bovenstaande zal tijdens de lezing aandacht worden besteed aan de geslachtsbepaling van zowel nestjongen als volwassen vogels, leeftijdsbepaling tot na derde kalenderjaar aan de hand van rui-kenmerken, het plaatsen van manden als alternatief nest, het broeden en overwinteren in dorpen en de algemene trend in de samenstelling van roestplaatsen.

Donderdag 22 April 2004: Vogels aan de Oostkust van Canada en de Westkust van Noord-Amerika door Peter Scholten.

In Juli 2001 bracht Peter een bezoek aan Canada. Bezocht zijn New Foundland, Nova Scotia en enkele gebieden in Ontario. In New Foundland ging de grootste aandacht uit naar zeevogels. Er zijn tochten gemaakt naar twee zeevogelkolonies. Deze kolonies behoren tot de grootste in het oosten van Noord Amerika. Totaal broeden hier meer dan 1 miljoen vogels, waaronder 300.000 papegaaiduikers.

Op Nova Scotia lag het accent op landvogels, met name de vele Noord-Amerikaanse zangvogels lieten zich hier goed bekijken, maar waren door hun beweeglijkheid slecht op de video vast te leggen. Deze reis was een georganiseerde vogelreis. Na deze trip is hij nog afgereisd naar Ontario, waar hij nog een aantal dagen heeft gevogeld en gefotografeerd in het Aiqonquin Park. In september 2002 is Peter mee

geweest met een vogelreis naar Oregon aan de westkust van Noord Amerika. Begonnen werd aan de kust. De kust van Oregon bestaat uit steile rotskusten en deels uit lange zandstranden met hier en daar duingebied. De mondingen van diverse rivieren bestaan uit getijdengebieden met steltlopers. Van de kust al vogelend via de Cascade Range naar het Malheur National Wildlife Refuge. De Cascade Range vangt veel regen op, waardoor het gebied ten oosten van dit 1000 meter hoge gebergte vrij droog is. Aan de droge oostzijde van dit gebergte kan uitstekend gevogeld worden in de buurt van water. Malheur is een vlak en droog gebied met in de laagste gedeelten wat meren en moerassen. Rondom het informatiecentrum heeft men struiken en bomen aangeplant die veel doortrekkende vogels aantrekken. Met uiteindelijk een lijst van 225 soorten werd de trip hier beëindigd en de reis naar huis aanvaard.

Wim Le Clerc

Ontvangen Literatuur

Samenstelling: Rob Kole

De lijst van tijdschriften en de vermelde artikelen zijn een selectie.

Boomblad, Alterra – Research Instituut voor de Groene Ruimte, jaargang 15 (4), augustus 2003:

Help, de schaapsherder sterft uit. Over de ecologische waarde van gescheperde schaapskuddes.

De oeros – het spoor terug. (Een stuk dat gaat over vage aannames bij het fokken van Heckrunderen, het voorkomen en gedrag van oerossen in Europa).

De Gierzwaluw, Vogelwerkgroep Amsterdam, jaargang 41 (2), september 2003:

De Grote Gele Kwikstaart als doortrekker en wintergast in de regio Groot-Amsterdam.

De Knippeelkrant, De Faunabescherming, jaargang 27 (3); juli 2003:

Diverse stukjes over vossenpredatie. Vogels zorgen voor overlast. Meer korchonders op Sallandse Heuvelrug. Provincie (NH) stemt in met vergassen ganzenpopulatie (rond Purmerend wordt overlast ondervonden van een populatie Canadese ganzen). Roeken en raven rukken op (een verdubbeling in afgelopen tien jaar).

De Knippeelkrant, De Faunabescherming, jaargang 27 (4); september 2003: Wederom ruim aandacht voor vossenproblematiek. Jacht op grauwe gans geen oplossing.

De Korhaan, Natuurpunt Noorderkempen (België), jaargang 31 (4), oktober 2003:

Kolibrievlinder – Wordt 2003 een invasiejaar?

De Vink (o.a. over gedrag en nestbouw van vinkensoorten, waaronder de 'ongehuwde' *Fringilla coelebs*.)

Korchonders op de Sallandse Heuvelrug

de Krulbek, Vogelwacht Utrecht, jaargang 46 (4), september 2003:

Dit nummer is een 'special' over de grote gele kwikstaart in Utrecht.

de Mourik, Vogelwerkgroep Rijk van Nijmegen e.o., nummer 3, 2003:

Onder andere wordt aandacht besteedt aan de grauwe klauwier, huiszwaluwen en steltloperellingen.

Dutch Birding, Volume 25 (4), 2003:

Identification of eastern subspecies of Western Jackdaw and occurrence in the Netherlands (over het herkennen en voorkomen van Oostelijke Kauwen).

Dutch Birding, Volume 25 (5), 2003:

House Crows in the Netherlands and Europe. (De Huiskraai is een Aziatische soort die als verstekeling op schepen ook in West-Europa is terechtgekomen. Ook in Nederland worden er in toenemende mate waarnemingen van gedaan).

het Vogeljaar, jaargang 51 (4): De temperatuur van nest- en roestplaatsen van de Steenuil *Athene noctua*.

Vogelwerkgroep Boxmeer en Omgeving plaatst 150ste stootvogelnestkast.

Meerkoet, Natuurvereniging Wierhaven, nummer 3, 2003:

Graszanger in Den Oever. De kleine zilverreiger.

NatuurNabij, IVN Eemland, jaargang 31 (3), september 2003:

Bericht van de weidevogelwerkgroep 'De Wulp' (Met de weidevogels in het Soester deel van het Eemland gaat het niet best, zo blijkt uit dit stuk).

Sovon Nieuws, jaargang 16 (3), september 2003:

Casarca's in Nederland: wild of verwilderd?

BMP: iets over 2002, heide en duinen.

tussen Duin & Dijk, Stichting Provinciale Flora en Fauna (POFF), Jrg 2 (3): De Rode en Zwarte Wouw op Wieringen en in de Wieringermeer.

De Lachstern, een bijzondere en zeldzame gast in Noord-Holland.

Het geheim van Laegieskamp (Goed verstopt ligt aan de rand van Bussum en Naarden het Laegieskamp, waarin o.a. het laatste stukje blauwgrasland van Noord-Holland te vinden is. Een deel is vrij toegankelijk en ook dat deel is voor plantenliefhebbers een waar paradijs.)

VanNature, Natuurmonumenten, jaargang 13 (7/8), juli/augustus 2003:

Naardmeer genomineerd voor Europees diploma natuurbeheer

VanNature, Natuurmonumenten, jaargang 13 (9), september 2003:

Natuurorganisaties stemmen in met wijziging beleid ganzen (Volgens de nieuwe plannen zal er 80.000 ha foerageer en rustgebied komen, maar daar buiten zullen ganzen wel weer vogelvrij verklaard gaan worden, want provincies krijgen nieuwe mogelijkheden voor ontheffingen voor verjagen en zelfs voor afschot!).

Sterke achteruitgang eidereend op Schiermonnikoog.

Vrienden van het Gooi, jaargang 2003 (3):

Arnold Heertje en wethouder Frans Kolk met elkaar in de clinch over de Huizense bouwplannen.

Werkers in het groen: De imker Vogels van boerderijen en hun erven.

Veldwaarnemingen

Roerdomp

11-10-03 1; gooimeer, oud naarden; vrs het gooi, overvliegend

Kwak

03-07-03 1; langs naardermeer; c.de vink, overvliegend

Kleine zilverreiger

20-10-02 1; maatpolder; f. during, foeragerend

11-10-03 1; gooimeer; vrs het gooi, overvliegend

Grote zilverreiger

09-02-03 1; eemnesservaart; f. during, foeragerend

28-08-03 1; maatpolder; d.a.jonkers, a. douma, b. v.d. brink

Purperreiger

18-06-03 1; keverdijksepolder; s. visser, overvliegend, daarna foeragerend

26-07-03 1; gooimeer; vrs het gooi, overvliegend

16-08-03 1; noorpolder te veld; f. during, foeragerend

Lepelaar

17-06-03 1; oostermeent, blaricum, b. logtmeier, b. van poelgeest, f.leurs, d.a. jonkers

07-07-03 1; raboes, eemnes, vrs het gooi, foeragerend

Canadese gans

15-04-03 6; bovenmeent, s. zeldenrust, foeragerend

Casarca

28-08-03 200; eemmeer, d.a. jonkers, a. douma, b. v.d. brink, rustend

Krooneend

19-07-03 5; gooimeer, oud-naarden, d.a. jonkers, m.de graaf

Zwarte zwaan

26-07-03 1; oud naarden, naarden, d.a. jonkers, rustend

Wezendief

18-07-03 1; zanderij crallo, vrs het gooi, tweemaal gezien, overvliegend

05-08-03 1; nederhorst den berg, p. vos, overvliegend over de vecht

07-09-03 1; tafelbergheide, d.a. jonkers, m. de graaf, foeragerend

Blauwe kiekendief

09-02-03 1; eemnesservaart, f. during, foeragerend

Samenstelling: Engbert van Oort

01-11-03 1; gooimeerkust tussen oud naarden en huizen, e.p. klomp

Grauwe kiekendief

13-06-03 1; naardermeent, naarden, d.a. jonkers, foeragerend

Vlaarend

16-06-03 1; naardermeent, naarden, d.a. jonkers, m. de graaf, rustend

16-08-03 1; gooimeer, oud naarden, vrs het gooi, foerag, idem 30-08

Roodpootvalk

14-10-03 1; eendrechtspark, bussum, c. de vink

Boomvalk

13-06-03 2; oud cruisbergen, d.a. jonkers, hevig alarmerend, zwarte kraai verjagend

17-06-03 1; oostermeent, blaricum, d.a. jonkers, b. logtmeijer, f. leurs, b.van poelgeest

17-06-03 1; zanderij, crailo, vrs het gooi, jegend op oeverzwaluwen

24-06-03 1; valse bosje, eemnes, d.a. jonkers, f. leurs, pakte huiszwaluw

19-08-03 5; westerheide, p. vos, foeragerend op libellen

06-09-03 1; fort uitermeer, weesp, e.p. klomp, jegend boven fort

Slechtvalk

15-08-03 1; eemmond, a.j. bos, laag overvliegend

Waterral

12-07-03 1; oud naarden, vrs het gooi, gehoord, idem 26-07 en 30-08

Kluut

21-06-03 20; korte maatkade, eempolder, f. leurs, waarvan 11 pullus

Kleine plevier

13-06-03 2; naarderbos, naarden, d.a. jonkers, m. de graaf, met juv.

Goudplevier

24-08-03 5; nw. keverdijkse polder, d.a. jonkers, m. de graaf, overvliegend

Rosse grutto

26-07-03 1; gooimeer oud naarden, f. leurs, d.a. jonkers, overvliegend

Regenwulp

11-05-03 8; loosdr.plassen, j.w. le clerck, a. kerkhof, hoog overvliegend

Witgat

27-06-03 1; raboes, eemnes, vrs het gooi, overvliegend, later foeragerend

Boerulter

05-08-03 1; zuidpolder te veld, eemnes, d.a. jonkers, m. de graaf, rustend

Zwartkopmeeuw

09-06-03 1; de kampen, blaricum, d.a. jonkers, foeragerend

Dwergster

28-08-03 1; eemmeer, d.a. jonkers, a. bouma, b. v.d. brink

Zomertortel

09-06-03 1; noorpolder, muiden, d.a. jonkers, m. de graaf, overvliegend

Wavogel

22-09-03 1; spiegelplas, n. den berg, m. grotenhuis, overvliegend

10-10-03 1; tienhovenskanaal, j. domhof, overvliegend

11-09-03 1; gooilust, vwg wandelling, kwam aanvliegen tijdens de koffie

Steenuil

05-08-03 1; ocrietfabriek, eembrugge, d.a. jonkers, m. de graaf, rustend

Ransuil

21-08-03 1; valse bosje, eemnes, d.a. jonkers, rustend

Draalhals

14-08-03 1; bocht bijvanck blaricum, d.a. jonkers, gehele dag luid roepend, idem 15-06

Groene specht

26-07-03 1; jagerspaadje loosdrecht, c. platteel, overvliegend

07-08-03 1; eemnesserweg laren, l. hiltorst, foeragerend

Zwarte specht

16-08-03 1; oud naarden, naarden, vrs het gooi, overvliegend

Kleine bonte specht

13-08-03 1; oud naarden, naarden, vrs het gooi, foeragerend

Pestvogel

13-01-03 1; bussum, c. de vink, overvliegend over achtertuin

Roodborsttapuit
28-08-03 1; maatpolder, eemnes, d.a.
jonkers, a. दौरma, b. v.d. brink

Beflijster
11-10-03 1; oud naarden, naarden, vrs
het gooi, overvliegend

Spotvogel
30-05-03 1; nw. maatweg, eemnes, d.a.
jonkers, m. de graaf, zingend in
erfscheiding

Braamsulper
08-06-03 1; koggewagen, blaricum, d.a.
jonkers, zingend

Kultmees
22-06-03 1; bijvanck, blaricum, d.a. jon-
kers, eerste waarneming na 25
jaar

Klapkater
08-11-03 1; tienhovenskanaal, g. + e.
van oort, rustend in top van
kale boom

Europese kanarie
04-08-03 1; bijvanck, blaricum, d.a. jon-
kers, overvliegend

Bermelje
11-10-03 3; oud naarden, vrs het gooi,
overvliegend

Kruisbek
27-08-03 7; ijzeren veld, c. de vink, laag
overvliegend

Goudvink
25-05-03 1; groen long te bussum, c. de
vink, opvliegend met een bek
vol voer
20-09-03 1; laapersveld hilversum, e.p.
klomp

Grauwe gors
16-05-03 1; bovenmeent, c. de vink, laag
aanvliegend over silk

Mutaties Ledenbestand

Nieuwe Leden

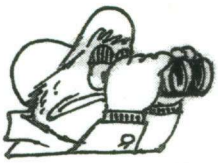
MW A BAKKER	LOTHARIUSLAAN 119	1402 GJ	BUSSUM	035	6919989
J H VAN BEEK	BEGONIASTRAAT 12	1214 CW	HILVERSUM	035	6232422
MW A L TER HORST	EUROPABOULEVARD 475	1825 RP	ALKMAAR	072	5612770
J VAN RAMSHORST	STICHTS END 31	1244 PK	ANKEVEEN	035	6563138

Adreswijzigingen

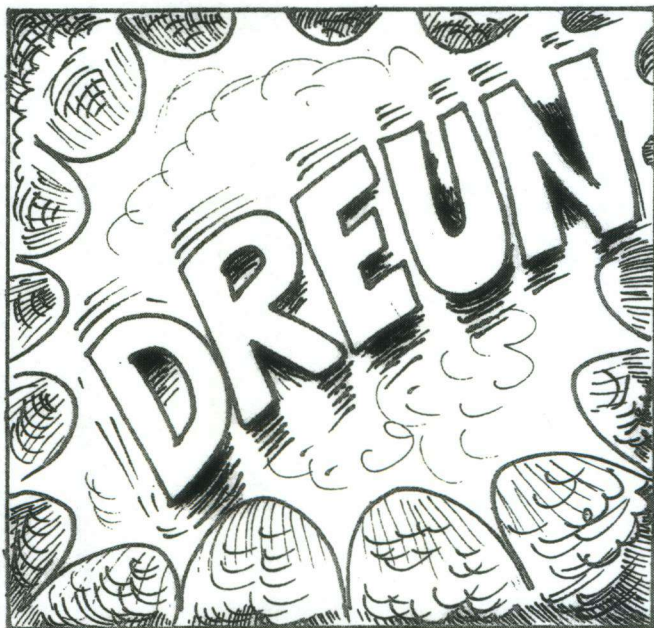
A M BROECKMAN	PRINS BERNARDLAAN 8 B	3761 AB	SOEST	06	23181935
M W M VAN DE GRIENDT	WANDELMEENT 33	1218 CN	HILVERSUM	035	7724554
MW T HEESTERS	COLENSO 184	3761 GP	SOEST	035	6028119
T F HENDRIKS	KRUIDENMEENT 19	1218 BB	HILVERSUM	035	6914156
W J A HOFFNAGEL	MOERASZEGGE 8	1241 ZB	KORTENHOEF	035	6919356
IVN EEMLAND	VAN HAMELSTRAAT 73	3762 JB	SOEST	035	6010488
MW JORNA	MAUVESTRAAT 17	3741 TL	BAARN	035	5430834
E LAM	DE KILDER 53	6983 EC	DOESBURG	0313	474907
OPENBARE BIBLIOTHEEK NAARDEN	POSTBUS 5551	1410 EB	NAARDEN	035	6943280
MW K VAN PUFFELEN	LINDENLAAN 340	1185 NK	AMSTELVEEN	020	6815492
MW L WESTHOFF	VIJVERHOF 25	3734 DE	DEN DOLDER	030	2292201

Bedankt

MW W C BAKKER-SCHMITT	STADHOUDERSLAAN 58	3761 EM	SOEST	035	6013000
P R BEIJAARD	J STADELAARSTRAAT 1	1241 CA	KORTENHOEF	035	6561393
MW C DE BEL	SANDTMANNLAAN 30	1412 GC	NAARDEN	035	6948898
J BOSSINA	MECKLENBURGLAAN 47	1404 BG	BUSSUM	035	6943203
MW F V BOSSINA-SCHOLTS	MECKLENBURGLAAN 47	1404 BG	BUSSUM	035	6943203
A CROEZEN	BONIFACIUSLAAN 201	1216 PN	HILVERSUM	035	6216136
R EGBERINK	K ONNESWEG 137	1223 JD	HILVERSUM	035	6833284
J VAN GALEN LAST	DE DUYP 1	1398 EH	MUIDEN	0294	263858
T HENSBERGEN	EIKENLAAN 34	1399 HD	MUIDERBERG	0294	263214
K TER HORST	EEMDIJK 16	3754 NH	EEMDIJK	033	2988008
MW L J HOVENIER	TORENLAAN 9	1211 JA	HILVERSUM	035	6242567
J P M DE JONG	SANDTMANNLAAN 30	1412 GC	NAARDEN	035	6948898
G F J KAMER	KLOOSTERLAAN 202	1216 NV	HILVERSUM	035	6211730
MW E M S KAMER-VAN VLIET	KLOOSTERLAAN 202	1216 NV	HILVERSUM	035	6211730
MW A KLEIJN	PAST BROUWERSLAAN 64-B	1187 CE	AMSTELVEEN	020	6434898
N VAN DER KOLK	NIEUWLANDSEWEG 108	1215 DB	HILVERSUM	035	6245279
G LANGENBARG	J C RITSEMALAAN 9	1241 AP	KORTENHOEF	035	6562736
T TE NUYL	BOSDRIFT 96 - K373	1215 AH	HILVERSUM	035	6212395
A OOSTENRIJK	SERDANGLAAN 2	1217 HH	HILVERSUM	035	6246629
MW A M OOSTENRIJK-WALDA	SERDANGLAAN 2	1217 HH	HILVERSUM	035	6246629
G OVERMANS	BOTERNESSESTRAAT 26	1382 EB	WEESP		
PROVINCIE NOORD-HOLLAND	POSTBUS 123	2000 MD	HAARLEM		
MW J VAN SCHAIK	KARPERWEG 9	6221 RB	LELYSTAD	0320	221725
H SCHELVIS	A FOKKERWEG 40	1223 NG	HILVERSUM	035	6835902
MW A SCHREPPERS	STIENDOLLEN 5	8567 HS	OUDEMIRDUM	0514	572234
G A TE RIELE	DELTA 123	1273 LR	HUIZEN	035	5255845
T VEENSTRA	OUDE RENBAAN 12	1261 VT	BLARICUM	035	5311832
C H WENTINK	HALLINCKLAAN 8	1231 VV	LOOSDRECHT	035	5824645
G D ZON	PATRIJSLAAN 12	1272 PX	HUIZEN	035	5231610
MW H ZON-DE RUYTER	PATRIJSLAAN 12	1272 PX	HUIZEN	035	5231610

KOR HAAN

Adressenlijst

Postadres VVG: Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Postbus 1028, 1200BA Hilversum
Postrekening algemeen 2529179 t.n.v. V.W.G. Het Gooi e.o., Hilversum
Postrekening uitsluitend contributies 7874727 t.n.v. V.W.G. Het Gooi e.o., Kortenhoef

Het Vogelwerkgroep Bestuur:

Dagelijks bestuur:

Voorzitter	: mr. E.H. van Stigt Thans	Mackayware 30	8014 RW Zwolle	038-4543991
Sekretaris	: M. van Houten	Dovenetelhof 26	3742 EH Baarn	035-5415603
Penningmeester	: A.C.A.M. Kerkhof	Luitgardeweg 28	1211 NB Hilversum	035-6286330

Overige bestuursleden:

SG Algemene Zaken	: L.J. Dwars-Van Achterbergh	Flamingohof 1	1221 LK Hilversum	035-6850627
SG Avifauna	: G.M.L. Proost	Oostergo 15	1274 JS Huizen	035-5251661
SG Natuurbescherming	: Vacant			
SG Vogelcursus	: A. van Klaveren	Berkenhof 3	1241 VP Kortenhoef	035-6561426
SG Excursies	: J.J.M. van Velsen	Dotterbloemlaan 39	3742 ED Baarn	035-6838604
SG Communicatie	: R. Rense	Elzenlaan 40	1214 KM Hilversum	035-6248716

Nuttige Adressen:

Aanmelding Vogelcursus	: A. van Klaveren	Berkenhof 3	1241 VP Kortenhoef	035-6561426
Aanmelding Jeugdcurcus	: A. van Klaveren	Berkenhof 3	1241 VP Kortenhoef	035-6561426
Eempoldertellingen	: C. Joziasse	Horrewaarde 39	1399 HV Muiderberg	0294-263821
Lezingen	: J.W. le Clercq	Van het Hoffstraat 28	1223 EE Hilversum	035-6834456
Promotie en Verkoop	: B. v.d. Brink	Klaver 1	1273 AJ Huizen	035-5258142
Roofvogelstudiegroep	: H. Sevink	Einder 31	3742 ZG Baarn	035-5421019
Vogelasiel Het Gooi	: F.F. van de Woord	Burg. J. Visserlaan 1	1411 BR Naarden	035-6945658
Vogelringstation Het Gooi	: B. van Poelgeest	Binnenhof 517	1412 LA Naarden	035-6940996
Waarnemingskaartjes inleveren	: E. van Oort	Kickestein 57	3632 WJ Loenen v/d Vecht	0294-234330
Weidevogelbescherming Eempolders	: G.W. Bieshaar	Zevenenderdrift 16	1251 RC Laren	035-5311002
Wintervoeding Gooi en Vechtland	: J.F. Kuijer	Krekelmeent 21	1218 EA Hilversum	035-6934871
St. Wintervoeding aan Koudeslachtoffers	: N. Schram	C. van Renneslaan 22	1403 ES Bussum	035-6933389

<u>Ledenadministratie</u>	: F. Wilms-Schopman	J.C. Ritsemalaan 1	1241 AP Kortenhoef	035-6563020
---------------------------	---------------------	--------------------	--------------------	-------------

Vogelwerkgroep On-Line:

Het Goois Vogelnet (Nieuws van de Vogelwerkgroep via e-mail)
Vogelwerkgroep op internet
St. Wintervoeding aan Koudeslachtoffers

Aanvragen via: Chans@worldonline.nl
<http://www.vwg-gooi-eo.nl>
nora.schram@planet.nl

Waarnemingskaartjes kunnen ook bij alle bestuursleden worden ingeleverd. Na overleg kunnen eveneens bij alle bestuursleden nieuwe kaartjes worden verkregen.

Voor ongelukken en/of problemen, welke ontstaan tijdens activiteiten van de Vogelwerkgroep aanvaardt de vereniging geen enkele aansprakelijkheid. Deelname geschiedt op vrijwillige basis.

Schenkingen:

Wilt u de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken eenmalig of vaker steunen met een gift, dan zijn deze giften onder voorwaarden aftrekbaar op de aangifte voor de inkomstenbelasting.
Daarnaast kunt u in uw testament een zogenaamd legaat laten opnemen ten gunste van de vogelwerkgroep. Het is gewenst dit dan met uw notaris te bespreken.

Opzegging van het lidmaatschap dient te geschieden vóór 1 november van elk kalenderjaar.

In verband met de afsluiting der boeken door de penningmeester worden declaraties voor gemaakte kosten uitsluitend gehonoreerd indien deze uiterlijk 31 december via de coördinator van de betreffende subgroep bij de penningmeester zijn ingediend.

"De Korhaan"
Uitgave Vogelwerkgroep Het Gooi e.o.
Postbus 1028, 1200 BA Hilversum

TPG Post

Port betaald
Port payé
Pays-Bas